

Објављено у "Службеном гласнику РС", број 97/2021

На основу члана 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18),

Влада усваја

НАЦИОНАЛНУ СТРАТЕГИЈУ ЗА ПРОЦЕСУИРАЊЕ РАТНИХ ЗЛОЧИНА ЗА ПЕРИОД ОД 2021. ДО 2026. ГОДИНЕ

1. УВОД

Правни основ за доношење Националне стратегије за процесуирање ратних злочина за период од 2021. до 2026. године (у даљем тексту: Стратегија) са Акционим планом за примену Стратегије (у даљем тексту: Акциони план), налази се у одредби члана 38. Закона о планском систему Републике Србије¹, којим је прописано да документ јавних политика на републичком нивоу усваја Влада, осим ако је другачије прописано посебним законом. Одредбама члана 10. став 2. наведеног закона дефинисани су документи јавних политика, међу којима су стратегија и акциони план.

Доношење Стратегије мотивисано је потребом обезбеђивања континуитета у креирању и спровођењу јавних политика које представљају одговор на изазове настале након оружаних сукоба у бившој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (у даљем тексту: СФРЈ) и на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија (у даљем тексту АП КиМ).

Оружани сукоби на простору бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије одликовали су се тешким, масовним и систематским кршењем међународног хуманитарног права. Према проценама различитих организација, за време сукоба у Словенији (јун-јул 1991), Хрватској (1991-1995), Босни и Херцеговини (1992-1995), на Косову и Метохији и током бомбардовања Савезне Републике Југославије (1999), као и у Бившој Југословенској Републици Македонији (фебруар-август 2001) – живот је изгубило више од 130.000 особа, међу којима је већина цивила. За више од 10.000 особа на овим просторима се још увек трага.² Поред намерног убијања цивила, у овим сукобима су регистровани бројни случајеви присилног расељавања цивилног становништва, противправног затварања, мучења, сексуалног насиља, нечовечног поступања, као и пљачке и уништавања имовине,

¹ Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18)

² Према подацима Међународног комитета црвеног крста из децембра 2020. године, доступно на: <https://www.icrc.org/en/document/human-rights-day-missing-persons-yugoslavia>, приступљено 17. априла 2021. године

привредних добара, културних и верских објеката. Ратне злочине су вршиле све сукобљене стране.

У смислу ове стратегије, под изразом „ратни злочини” у овом документу се подразумевају сва кривична дела садржана у чл. 2-5. Статута Међународног трибунала за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права на територији бивше Југославије након 1991. године (тешке повреде Женевских конвенција из 1949. године, кршење закона или обичаја ратовања, геноцид и злочини против човечности), сва кривична дела садржана у Глави 16. Основног кривичног закона Савезне Републике Југославије³, као и дела из надлежности Тужилаштва за ратне злочине у складу са Законом о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/04, 61/05, 101/07, 104/09, 101/11, 6/15 – др. закон и 87/18).

Република Србија је своју посвећеност потреби да сви одговорни за ратне злочине буду приведени правди, доказала како кроз процесуирање учинилаца пред својим правосудним органима, тако и кроз сарадњу са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију (у даљем тексту: МКТЈ) и Међународним резидуалним Механизмом за кривичне судове (у даљем тексту: МРМКС). Усвајање и примена Националне стратегије за процесуирање ратних злочина⁴ из 2016. године, као и потреба да се након истека њене примене, даље унапређење система уреди новим планским документом, јасан су показатељ да институције Републике Србије препознају да суђења за ратне злочине, учињене током оружаног сукоба деведесетих година, пред правосудним органима Републике Србије, без обзира на националну, етничку и верску припадност или статус учиниоца и жртве, представљају један од најважнијих корака у процесу помирења, развоју добросуседских односа и трајном миру и стабилности у региону бивше Југославије.

Јачање владавине права један је од главних приоритета Републике Србије а ефикасна суђења за ратне злочине, омогућавање приступа правди за жртве, расветљавање судбине несталих лица и неговање културе сећања и дијалога, неодвојиви су део владавине права и одлика демократских друштава.

Свесна чињенице да на овом путу није сама, Република Србија исказује пуну спремност на остваривању циљева постављених овом стратегијом, настави да гради партнерски однос и блиско сарађује, како са државама у региону, тако и са међународним институцијама чији је мандат блиско везан за превенцију и кажњавање ратних злочина као *delicta contra juris gentium*, али и заштиту и промоцију људских права и помирења, толеранције, регионалне сарадње и добросуседских односа, као предуслова трајне стабилизације и напретка читавог региона.

Имајући у виду специфичност изазова са којима се суочавају институције укључене у откривање, истрагу и процесуирање ратних злочина, у односу на судове и јавна тужилаштва опште надлежности чијим се радом бави Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025. године као и чињеницу да ови процеси, поред правосуђа, подразумевају реформске и развојне процесе, не само у оквиру правосуђа, већ у неколико легислативно-институционалних области, Влада Републике Србије препознала је потребу да планирању

³ Кривични закон Савезне Републике Југославије („Службени лист СФРЈ”, бр. 44/76, 36/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, 54/90 и „Службени лист СРЈ”, бр. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94, 61/01 и 39/03)

⁴ Национална стратегија за процесуирање ратних злочина („Службени гласник РС”, број 19/16)

стратешких корака приступи свеобухватно, кроз доношење нове националне стратегије. Уједно, оваква одлука, мотивисана је и потребом стварања ширег оквира за даље ажурирање и унапређење планских докумената у овој области, попут Тужилачке стратегије за истрагу и гоњење ратних злочина.

У изради Стратегије учествовали су представници: Апелационог суда у Београду, Вишег суда у Београду, Комисије за нестала лица, Министарства правде, Министарства унутрашњих послова - Јединице за заштиту, Министарства унутрашњих послова - Службе за откривање ратних злочина, Правосудне академије, Тужилаштва за ратне злочине и Института за криминолошка и социолошка истраживања.

2. ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ И ПРАВНИ ОКВИР РЕЛЕВАНТНИ ЗА СТРАТЕГИЈУ

Одредбама чл. 16, 167. и 194. Устава Републике Србије⁵ предвиђено је да је Устав највиши правни акт Републике Србије. Сви закони и други општи акти донети у Републици Србији морају бити сагласни са Уставом. Поред тога, истом одредбом Устава предвиђено је да су потврђени међународни уговори и општеприхваћена правила међународног права део правног поретка Републике Србије. Потврђени међународни уговори не смеју бити у супротности са Уставом, док закони и други општи акти донети у Републици Србији не смеју бити у супротности са потврђеним међународним уговорима и општеприхваћеним правилима међународног права. У складу са чланом 142. Устава, судска власт је јединствена на територији Републике Србије. Судови су самостални и независни у свом раду и суде на основу Устава, закона и других општих аката, када је то предвиђено законом, општеприхваћених правила међународног права и потврђених међународних уговора.

У пракси, ово значи да су за планирање развојних корака у систему процесуирања ратних злочина, расветљавања судбине несталих лица, као и заштите и подршке жртвама и сведоцима релевантне одредбе Устава, потврђених међународних уговора, закона и других општих аката Републике Србије.

Поред тога, ова стратегија блиско се ослања на низ планских докумената али и међународних инструмената који нису предмет потврђивања, али ближе прецизирају стандарде садржане у међународним уговорима.

Најзад, приликом израде Стратегије, у обзир су узета мишљења и препоруке релевантних тела Уједињених нација (у даљем тексту: УН) и Савета Европе (у даљем тексту: СЕ), као и извештаји о напретку Републике Србије у процесу придруживања Европској унији (у даљем тексту: ЕУ).

⁵ Устав Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/06)

2.1. Плански оквир Републике Србије

Када је реч о планским документима, између осталог, Стратегија је повезана и међусобно усклађена са следећим стратешким документима:

- Ревидирани Акциони план за Поглавље 23;⁶
- Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025. године;⁷
- Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025. године са пратећим Акционим планом за период 2020-2022. године.⁸

2.2. Национално законодавство

- Закон о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине („Службени гласник РС”, бр. 67/03, 135/04, 61/05, 101/07, 104/09, 101/11 др. закон, 6/15 и 87/18);
- Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС”, бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21-УС и 62/21-УС);
- Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима („Службени гласник РС”, број 20/09);
- Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку („Службени гласник РС”, број 85/05);
- Закон о сарадњи Србије и Црне Горе са Међународним трибуналом за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије од 1991. године („Службени лист СРЈ”, број 18/02 и „Службени лист СЦГ”, број 16/03);
- Закон о управљању миграцијама („Службени гласник РС”, број 107/12);
- Кривични законик („Службени гласник РС”, бр. 85/05, 88/05-исправка, 107/05-исправка, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14, 94/16 и 35/19);
- Основни кривични закон („Службени лист СФРЈ”, бр. 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 45/90 и „Службени лист СРЈ”, бр. 35/92, 16/93, 31/93, 37/93, 24/94, 61/01 и 39/03);

⁶ Ревидирани Акциони план за Поглавље 23 усвојен на седници Владе Републике Србије одржаној 10. јула 2020. године, доступно на: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Revidirani%20AP23%202207.pdf>, приступљено 7. јануара 2021. године

⁷ Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025. године („Службени гласник РС”, број 101/20)

⁸ Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025. године са пратећим Акционим планом за период 2020-2022. године, доступно на: <https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php>, приступљено 14. Априла 2021. године

- Закон о потврђивању Уговора између Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 1/98);
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 1/10);
- Закон о ратификацији Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 6/05);
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 13/10);
- Закон о потврђивању Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 6/05);
- Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Босне и Херцеговине о изменама и допунама Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 13/10);
- Одлука о оснивању Комисије за нестала лица Владе Републике Србије од 8. јуна 2006. године („Службени гласник РС”, број 49/06, 73/06, 116/06, 53/10 и 108/12);
- Меморандуми о сарадњи који су закључени између државних органа Републике Србије са надлежним органима држава региона (Хрватска, Босна и Херцеговина, Црна Гора) и Протокол о сарадњи са ЕУЛЕКС-ом, који имају за циљ непосредну сарадњу и ефикаснију размену информација о ратним злочинима и њиховим учиниоцима.

Када је реч о релевантним међународним изворима права, треба издвојити следеће универзалне и регионалне инструменте који садрже стандарде у овој области:

- Женевска конвенција о побољшању положаја рањеника и болесника у оружаним сукобима на копну, од 12. августа 1949. године (I Женевска конвенција);
- Женевска конвенција о побољшању положаја рањеника, болесника и бродоломника оружаних снага на мору, од 12. августа 1949. године (II Женевска конвенција);
- Женевска конвенција о поступању са ратним заробљеницима, од 12. августа 1949. године (III Женевска конвенција);
- Женевска конвенција о заштити грађанских лица за време рата, од 12. августа 1949. године (IV Женевска конвенција);
- Допунски протокол уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава међународних оружаних сукоба (Протокол I);

- Допунски протокол уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба (Протокол II);
- Европска конвенција о екстрадицији;⁹
- Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода;¹⁰
- Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима, са Додатним протоколом;¹¹
- Европска конвенција о међународном важењу кривичних пресуда, са додацима;¹²
- Европска конвенција о незастаревању кривичних дела против човечности и ратних злочина;¹³
- Европска Конвенција о надзору условно осуђених или условно ослобођених лица, са прилогом;¹⁴
- Европска конвенција о преносу поступка у кривичним стварима;¹⁵
- Конвенција о незастаревању ратних злочина и злочина против човечности;¹⁶
- Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида;¹⁷
- Конвенција о спречавању мучења и нечовечних или понижавајућих поступака и кажњавања, измењене и допуњене протоколом 1 и протоколом 2 уз Конвенцију;¹⁸

⁹ Закон о потврђивању европске конвенције о екстрадицији са додатним протоколима („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, бр. 10/01)

¹⁰ Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, измењене у складу са Протоколом број 11, Протокола уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, Протокола број 4 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода којим се обезбеђују извесна права и слободе који нису укључени у Конвенцију и Први Протокол уз њу, Протокола број 6 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне, Протокола број 7 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, Протокола број 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и Протокола број 13 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне у свим околностима: („Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 9/03, 5/05 и 7/05 – исправка и „Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 12/10 и 10/15)

¹¹ Закон о потврђивању Европске конвенције о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима, са Додатним протоколом („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 10/01)

¹² Закон о потврђивању Европске конвенције о међународном важењу кривичних пресуда, са додацима, („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 18/05)

¹³ Закон о потврђивању Европске конвенције о незастаревању кривичних дела против човечности и ратних злочина („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 13/10)

¹⁴ Закон о Ратификацији Европске Конвенције о надзору условно осуђених или условно ослобођених лица, са Прилогом („Службени лист СФРЈ - Међународни уговори”, број 4/91)

¹⁵ Закон о потврђивању Европске конвенције о преносу поступка у кривичним стварима, („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 10/01)

¹⁶ Конвенција о незастаревању ратних злочина и злочина против човечности („Службени лист СФРЈ - Међународни уговори и други споразуми”, бр. 50/70)

¹⁷ Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида („Службени лист ФНРЈ”, број 69/50)

¹⁸ Закон о ратификацији Конвенције о спречавању мучења и нечовечних или понижавајућих поступака и кажњавања, измењене и допуњене протоколом 1 и протоколом 2 уз Конвенцију, („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, број 9/03)

- Конвенција о трансферу осуђених лица;¹⁹
- Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака;²⁰
- Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала;²¹
- Међународна конвенција о заштити свих лица од присилних нестанака;²²
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима;²³
- Опциони протокол уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака;²⁴
- Повеља Уједињених нација;²⁵
- Резолуција Савета Безбедности УН 1503;²⁶
- Резолуција Савета Безбедности УН 1534;²⁷
- Резолуција Савета Безбедности УН 1244;²⁸
- Статут Међународног кривичног суда за бившу Југославију;²⁹
- Статут Међународног резидуалног механизма за кривичне судове;³⁰
- Римски статут Међународног кривичног суда;³¹
- Универзална декларација о људским правима.³²

¹⁹ Закон о потврђивању Конвенције о трансферу осуђених лица са Додатним протоколом („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 4/01)

²⁰ Закон о ратификацији Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, („Службени лист СФРЈ - Међународни уговори”, број 9/91)

²¹ Закон о потврђивању Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских Протокола, („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 6/01)

²² Закон о потврђивању Међународне конвенције о заштити свих лица од присилних нестанака: („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 1/11)

²³ Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима („Службени лист СФРЈ”, број 7/71)

²⁴ Закон о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, („Службени лист СЦГ - Међународни уговори”, бр. 16/05, 2/06 и „Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 7/11)

²⁵ Повеља Уједињених нација („Службени лист ДФЈ”, број 69/45)

²⁶ Резолуција 1503 (2003) коју је прихватио Савет безбедности УН на својој 4817. седници, 28. августа 2003. године

²⁷ Резолуција бр. 1534 (2004) коју је Савет безбедности усвојио на својој 4935. седници, 26. марта 2004. године

²⁸ Резолуција Савета безбедности 1244 (1999) о ситуацији у вези са Косовом, Уједињене Нације, С/РЕС/1244 (1999), 10. јун 1999. године.

²⁹ Доступно на: <https://www.icty.org/bcs/documents/statut-medunarodnog-suda>, приступљено 5. априла 2021. године

³⁰ Резолуција Савета безбедности 1966 (2010), S/RES/1966 (2010) усвојена 22. децембра 2010. године на 6463. седници

³¹ Закон о потврђивању Римског статута Међународног кривичног суда („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, број 5/01)

³² Universal Declaration of Human Rights, General Assembly resolution 217 A, Paris, 10 December 1948

3. ТРЕНУТНО СТАЊЕ У ОБЛАСТИ ПРОЦЕСУИРАЊА РАТНИХ ЗЛОЧИНА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Влада Републике Србије усвојила је фебруара 2016. године Националну стратегију за процесуирање ратних злочина (у даљем тексту: НСПРЗ) као кровни стратешки документ којим се трасирају реформски кораци у овој области. Усвајању НСПРЗ претходио је консултативни процес са свим заинтересованим институцијама, организацијама и појединцима.

Сама одлука да се приступи изради и усвајању оваквог стратешког документа, била је одређена потребом да се на адекватан начин адресирају препоруке садржане у Извештају о скринингу за Поглавље 23³³, као и мере и активности из Акционог плана за исто преговарачко поглавље³⁴ који је, иако званично усвојен у априлу 2016. године (након усвајања НСПРЗ) већ почетком 2015. године, у својим радним верзијама, трасирао принципе касније разрађене у НСПРЗ.

Када је реч о садржини НСПРЗ, важно је напоменути да је након уводних поглавља која, у Општем делу, дају преглед постојећег стања и дефинишу визију и опредељеност Републике Србије, планирани циљеви и активности за период спровођења НСПРЗ садржани су у Посебном делу, у оквиру осам тематских целина/циљева:

- Повећање ефикасности поступака за ратне злочине пред органима Републике Србије;
- Заштита сведока и жртава;
- Подршка сведоцима и жртвама;
- Одбрана окривљеног;
- Суђења за ратне злочине и питање несталих лица;
- Сарадња са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију;
- Регионална и шира међународна сарадња;
- Унапређење укупног односа јавности према суђењима за ратне злочине.

Важно је напоменути да, имајући у виду хронолошки след догађаја у оквиру процеса приступних преговора, НСПРЗ није била заснована на садржини прелазних мерила, садржаних у Преговарачкој позицији за Поглавље 23³⁵ усвојене у јулу 2016. године. Такође, у августу 2020. године, Влада Републике Србије је усвојила Ревидирани Акциони план за Поглавље 23, заснован на резултатима постигнутим у прве четири године спровођења овог

³³ Извештај о скринингу за Поглавље 23, доступно на: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/7073/izvestaj-o-skriningu.php>, приступљено 25. марта 2020. године

³⁴ Акциони план за Поглавље 23, доступно на: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>, приступљено 24. марта 2020. године

³⁵ Заједничка преговарачка позиција за Поглавље 23, доступно на: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/13244/pregovaracka-pozicija.php>, приступљено 25. марта 2020. године

стратешког документа, али и на прелазним мерилима из Преговарачке позиције за Поглавље 23.

У децембру 2020. године, Министарство правде препознало је потребу да се иницира процес израде *ex-ante* анализе стања у области процесуирања ратних злочина у Републици Србији, као претходницу формирања радне групе и израде новог документа јавних политика у овој области. На овај начин, Министарство правде је поступило у складу са обавезама прописаним у чл. 2, 31, 33. и 37. Закона о планском систему Републике Србије, а све са циљем пружања објективних и свеобухватних инпута за потребе будућег документа јавне политике у овој области, заснованих, како на постојећем стању у предметној области, тако и на захтевима преговарачког процеса у оквиру Поглавља 23.

3.1. Повећање ефикасности поступака за ратне злочине пред органима Републике Србије

Осим што чини централни део Стратегије, унапређење истрага и суђења за ратне злочине препознато је и у Преговарачкој позицији за Поглавље 23, која у мерилу број 19 предвиђа следеће: „Србија доказује делотворно спровођење адекватних истрага оптужби и једнак третман осумњичених, не дајући утисак да је било ко изнад закона, без обзира на њихову националност, етничку припадност или да ли се ради о жртвама; Србија обезбеђује иницијалну евиденцију свих истрага, гоњења и пресуда већег броја случајева, укључујући случајеве против осумњичених високог профила, као и случајеве који су прослеђени Србији из МКТЈ. Србија обезбеђује пропорционалност кривичних пресуда и политику кажњавања у складу са „стандардима међународног кривичног права”.

У НСПРЗ су мере за унапређење ефикасности поступака за ратне злочине биле подељене у два сета активности усмерених на:

- Фазу истраге и оптужења;
- Фазу суђења.

3.1.1. Истраге и подизање оптужница

А) Преглед испуњености мера из НСПРЗ

Када је реч о унапређењу процеса истрага и оптужења у поступцима за ратне злочине, НСПРЗ је исправно препознато да сложеност овог задатка захтева доношење, (током првог квартала 2016. године) и примену посебног планског документа Тужилаштва за ратне злочине, односно Тужилачке стратегије за истрагу и гоњење ратних злочина у Републици Србији (у даљем тексту: Тужилачка стратегија) у складу с циљевима и роковима предвиђеним НСПРЗ, Акционим планом за Поглавље 23 и имајући у виду Завршну стратегију Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (у даљем тексту: Завршна стратегија Трибунала). Уз то, захтевано је да Тужилачка стратегија буде израђена и усвојена кроз транспарентан консултативни процес са свим релевантним субјектима и заснована на следећим принципима:

- Једнако поступање према сваком осумњиченом, без обзира на његов или њен положај, статус или припадност. То исто важи и када су у питању жртве;
- Потпуна усклађеност са Завршном стратегијом Трибунала, Акционим планом за Поглавље 23 и НСПРЗ;
- Прецизно дефинисани индикатори утицаја и резултата примене Тужилачке стратегије;
- Јасно дефинисан модел извештавања Републичког јавног тужилаштва и Савета за спровођење Акционог плана за Поглавље 23 о примени Тужилачке стратегије, као и
- Ефикасан и одржив модел извештавања јавности.

Идентичан захтев садржан је и у прелазном мерилу број 17 из Преговарачке позиције за Поглавље 23, уз додатни захтев да се примена Тужилачке стратегије прати а њен утицај процењује.

Као један од основних задатака Тужилачке стратегије, НСПРЗ увиђа потребу да се дефинишу критеријуми за селекцију случајева ратних злочина и стварање листе приоритетних и важнијих случајева ратних злочина који треба да се процесуирају како би се испунила обавеза да сви приоритетни и важни случајеви буду процесуирани.³⁶

Тужилаштво за ратне злочине (у даљем тексту: ТРЗ) је обавезу из НСПРЗ испунило са извесним кашњењем (у марту 2018. године) што је у несумњивој вези са чињеницом да је поступак избора Тужиоца за ратне злочине трајао дуже него што је уобичајено и самим тим успорио реализацију обавеза ТРЗ из НСПРЗ и Тужилачке стратегије за истрагу и процесуирање ратних злочина.³⁷

Када је реч о транспарентности и инклузивности процеса припреме Тужилачке стратегије, битно је напоменути да је њеном усвајању претходио састанак организован у циљу представљања радног текста, као и да је заинтересована јавност била позвана да достави коментаре. Ипак, треба напоменути да је рок за достављање коментара и сугестија испоштован и Тужилачка стратегија усвојена. Без обзира на то у будућем периоду треба одвојити више времена за припрему, дискусију и усвајање стратешких докумената.

Када је реч о праћењу и извештавању о спровођењу Тужилачке стратегије, с обзиром да се највећи број активности подудара са Националном стратегијом за процесуирање ратних

³⁶ НСПРЗ је сугерисано да би неки од критеријума за одређивање приоритета могли бити: Последице ратних злочина: кривична дела са великим бројем жртава, односно дела у којима је извршилац поступао на нарочито окрутан начин, требало би да имају приоритет у истрази; Предмети против осумњичених високог ранга, *de jure* или *de facto*, требало би да имају приоритет у раду тужиоца; Доступност доказа, осумњиченог, односно осумњичених, сведока и жртава требало би да буде узета у обзир при доношењу одлуке тужиоца да ли ће подићи оптужницу против одређеног лица или више њих или ће тај предмет уступити другом тужиоцу за ратне злочине у региону. У доношењу такве одлуке, тужилац би такође требало да има у виду потребу очувања добросуседских односа са другим државама и регионалну стабилност у целини, а на основу сазнања о томе да ли се против истог лица за исте или сличне радње већ води кривични поступак у региону или је исто лице већ осуђено. Влада пружа пуну подршку пракси избегавања суђења у одсуству; Ефекат одређеног дела које је предмет поступка на локалну заједницу, такође би требало да буде узет у обзир.

³⁷ Тужилачка стратегија за истрагу и процесуирање ратних злочина, доступно на: https://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2018-05/strategija_trz_srb.pdf, приступљено 3. фебруара 2021. године

злочина и Акционог плана за Поглавље 23, Тужилаштво је о спровођењу Тужилачке стратегије извештавало у склопу извештаја о спровођењу ова два стратешка документа, као и у оквиру годишњег извештаја који се подноси Републичком јавном тужилаштву, а који је јавно доступан на сајту тог тужилаштва.

Према ревидираном Акционом плану за Поглавље 23, и у складу са Тужилачком стратегијом, ТРЗ је у поступку објављивања кварталних извештаја о спровођењу Тужилачке стратегије.

Од усвајања Тужилачке стратегије, није било округлих столова који би за предмет имали резултате спровођења овог планског документа, али је ТРЗ одговарало на примљене захтеве за приступ информација од јавног значаја и организовало билатералне састанке. У том смислу, има простора за унапређење праксе у предстојећем периоду.

У погледу садржине, Тужилачка стратегија је укључила принципе дефинисане у НСПРЗ и детаљније уредила нека од питања предвиђена као обавезу ТРЗ. Поред тога, дати су критеријуми које ТРЗ примењује у одређивању приоритета, уз позивање на принцип једнакости пред законом и чињеницу да су сви предмети у којима поступа ТРЗ сложени.

Када је реч о осталим активностима предвиђеним НСПРЗ, а релевантним за фазу истраге и оптужења, једна од значајнијих обавеза предвиђених НСПРЗ била је и успостављање и вођење прецизне евиденције догађаја који могу бити квалификовани као ратни злочин и евиденцију нерешених предмета, помоћу које се на основу јасно дефинисаних критеријума, врши одређивање приоритетних предмета у раду и сачињава петогодишњи план поступања, до краја 2016. године, као и регистрација и преузимање свих предмета ратних злочина који се још увек налазе пред домаћим судовима опште надлежности, у истом року.

Од фебруара 2016. године, па до краја 2020. године, ТРЗ је преузело укупно 2.853 предмета од Виших јавних тужилаштава у Нишу, Врању, Лесковцу, Пожаревцу и од Окружног суда у Приштини, Пећи и Призрену. Активност регистровања и преузимања предмета ратних злочина од тужилаштава опште надлежности је завршена. Након детаљног разматрања и обраде свих преузетих предмета, у раду тужилаштва је остао укупно 1731 предмет, а остали предмети су враћени на поступање надлежним тужилаштвима.

Поред наведеног, НСПРЗ је оквирно предвиђено, а потом Тужилачком стратегијом детаљније уређено питање мера за повећање ефикасности рада ТРЗ, и то из два угла:

- Унапређење ефикасности рада у оквиру постојећих капацитета, укључујући ширу примену споразума о признању кривичног дела; унапређење поверљивости процеса истраге; да у току истраге испита да ли осумњичени поседује имовину прибављену извршењем ратног злочина и ако је то случај, да поднесе суду одговарајући захтев, на основу Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела.
- Унапређење капацитета ТРЗ кроз повећање броја (првенствено заменика тужиоца) и унапређење стручности запослених у складу са Акционим планом за Поглавље 23.

Како је једним од механизма унапређења ефикасности предвиђена и шира примена споразума о признању кривичног дела, из података наведених на Графикону 1 могло би се, на основу апсолутних бројева, закључити да примена споразума у овој врсти кривичних поступака и даље није широко распрострањена. Ипак, уколико се узме у обзир укупан број

првостепених пресуда у посматраном периоду, постаје јасно да је 17% њих донето по основу споразума о признању кривичног дела, што чини значајан удео.³⁸

График 1: Број споразума о признању кривичног дела по годинама за период 2016-2020. године

Са циљем унапређења поверљивости истраге, у складу са обавезом из НСПРЗ, ТРЗ је предузело мере за заштиту података од неовлашћеног приступа, објављивања и сваке друге злоупотребе, у складу са Законом о заштити података о личности. Сви запослени у ТРЗ-у су потписали изјаву о чувању тајних и поверљивих података у смислу Закона о тајности података и у складу са другим законским и подзаконским актима. Саставни део ове изјаве је упутство о обавези заштите и чувања тајних и поверљивих података које је уручено свим запосленима. У упутству је дат преглед важећих материјалних прописа у погледу тајних и поверљивих података, обавези њихове заштите и чувања, као и преглед одредаба кривичних прописа у случају поступања изабраних, постављених и запослених лица у супротности са утврђеним обавезама. Ради доследног поштовања обавеза о тајности и поверљивости података од стране свих запослених у ТРЗ-у, надзор над применом закона и подзаконских аката у овој области врши тужилац за ратне злочине.

Како је, као један од најчешће истицаних проблема у ефикасности рада ТРЗ, током израде претходне НСПРЗ, истицан управо недостатак административних капацитета, од великог значаја је истаћи да је у посматраном периоду, ТРЗ добило значајна кадровска појачања (укупно 14 лица).

³⁸ Током 2016. године закључен је споразум са једним окривљеним лицем, поводом кога је надлежни суд донео пресуду којом је окривљени због извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142. став 1. КЗ СРЈ, осуђен на казну затвора у трајању од десет година; Током 2018. године закључен је споразум са једним окривљеним лицем, поводом кога је надлежни суд донео пресуду којом је окривљени због извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142. став 1. КЗ СРЈ осуђен на казну затвора у трајању од осам година и два месеца; Током 2019. године закључен је споразум са једним лицем поводом кога је надлежни суд донео пресуду којом је окривљени, због извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142. став 1. КЗ СРЈ, осуђен на казну затвора у трајању од једне године и шест месеци.

- Током 2017. године на функцију је ступио нови тужилац за ратне злочине (дана 31. маја 2017. године). Те године запослен је и један тужилачки помоћник.
- Током 2018. године на функцију је ступило шест заменика тужиоца за ратне злочине, запослен је 1 тужилачки помоћник и секретар тужилаштва, а ангажован је војни аналитичар.
- Током 2019. године један заменик тужиоца је упућен у Тужилаштво за ратне злочине на период од четири године, запослен је један тужилачки помоћник и један државни службеник.
- Током 2020. године радни однос су засновала два државна службеника.

У Тужилаштву за ратне злочине формирани су тимови обрађивача предмета према територијалном принципу, односно повезаности предмета са местом извршења кривичног дела - Босна и Херцеговина, Република Хрватска, АП Косово и Метохија.

У посматраном периоду, за постојеће али и новозапослене/новоизабране службенике и заменике јавног тужиоца у ТРЗ спроведен је читав низ обука. Највећи број обука које су детаљно приказане у досадашњим извештајима о спровођењу НСПРЗ углавном је подразумевао стручна усавршавања у области подршке и заштите сведока и примену међународног кривичног и међународног хуманитарног права. С обзиром да ове теме имају највећу практичну примену када су поступци за ратне злочине у питању, као и да су предвиђене и ревидираним Акционим планом за Поглавље 23, неопходно је да се са њима и даље настави. У области подршке оштећенима и сведоцима, биле су веома значајне обуке из програма WINPRO.

Модалитети обука су били различити, како у погледу учесника, тако и у погледу облика стручног усавршавања. Обуке су до сада углавном подразумевале предавања и краће дискусије међу учесницима. Најмање су биле заступљене радионице, упркос наводима професионалаца да овај вид обука сматрају најкориснијим.

Као најбољи пример квалитетног стручног усавршавања треба поменути „Практичну обуку о истраживању и кривичном гоњењу сексуалног насиља везаног за сукобе као „међународног злочина” у организацији МРМКС и Правосудне академије, коју су запосленима у ТРЗ држали стручњаци МРМКС. Ова обука трајала је пет дана и била је конципирана као радионица. Подразумевала је обимне материјале и активну интеракцију међу полазницима (симулација суђења и слично), детаљно су разматрани и анализирани примери из праксе МКТЈ/МРМКС.

Национална стратегија прописује да се у планирању стручног усавршавања посебна пажња посвећује и организовању обука у области стратешког планирања, информационих технологија и пројектног менаџмента ради омогућавања рационализације интерних процеса и употребе ресурса и унапређења процеса планирања и обезбеђивања пројектне подршке. Овакве обуке представници ТРЗ нису похађали у периоду од 2016. до 2020. године, па би било корисно да се и у тој области организују стручна усавршавања. Такође, било би пожељно да се настави са обуком на тему имовинско-правног захтева и споразума о признању кривичног дела, јер ТРЗ има обавезу да афирмише примену ових института.

Осим мера усмерених на унапређење рада ТРЗ, у НСПРЗ је, као начин да се унапреди ефикасност истрага, препозната је и потреба да се унапреди рад Службе за откривање ратних злочина (у даљем текст: СОРЗ). У том смислу, у НСПРЗ је предвиђено да предузимању конкретних мера за унапређење рада СОРЗ претходи анализа (извештај) правног и фактичког стања и потреба СОРЗ у оквиру МУП-а, а у циљу одређивања потреба за реформом те службе и то већ током првог квартала 2016. године.³⁹

Анализа правног и фактичког стања и потреба СОРЗ, ради њеног реформисања је спроведена 2017. године. У оквиру анализе обрађена су питања од значаја за њен рад и поступање и дефинисани приоритети који су адресирани у годинама које су уследиле.

Ради проширења својих смештајних капацитета и добијања адекватног простора за похрањивање предмета у физичком облику, СОРЗ је измештена у зграду ТАНЈУГ-а (IV, V и VI спрат), која се налази у улици Обилићев венац број 2, у Београду.

Кадровски капацитети СОРЗ су се попуњавали сразмерно обиму и комплексности посла. Приликом пријема нових полицијских службеника у СОРЗ, примењује се Правилник о спровођењу интерног конкурса међу запосленима у МУП-у („Службени гласник РС”, број 73/16), као и Правилник о компетенцијама за запослене у МУП-у („Службени гласник РС”, број 52/16), донетих на основу Закона о полицији („Службени гласник РС”, број 6/16).

У оквиру обнављања возног парка, током 2018. године, СОРЗ је на задужење добила осам нових службених аутомобила, од којих је два дала на коришћење другој служби у оквиру Управе криминалистичке полиције.

СОРЗ је унапредила своје техничко-материјалне капацитете захваљујући донацији информатичке опреме коју је Министарству унутрашњих послова - Управи криминалистичке полиције - СОРЗ доделило Министарство правде Владе САД посредством Међународног криминалистичког истражног програма помоћи у обуци ИСИТАР при Амбасади САД у Републици Србији. У 2017. години, у оквиру Пројекта „Подршка развојним капацитетима стратешког управљања и европских интеграција у Министарству унутрашњих послова”, Шведска агенција за међународни развој и сарадњу (СИДА) донирала је СОРЗ сервер за рад у апликацији „ZyLab”. С тим у вези, уз помоћ Мисије ОЕБС у Републици Србији и ИЦИТАП-а, припадницима Службе омогућена је обука за коришћење „ZyLab” софтверског програма за обраду, архивирање и претраживање података, као и онлајн обука за коришћење нове E-discovery платформе.

Министарство унутрашњих послова Републике Србије је за потребе СОРЗ у 2019. години извршило обнављање лиценце и набавку проширеног софтверског пакета „ZyLab” потребног за архивирање и аутоматизовану претрагу документације, а 2020. године набавку рачунара и пратеће рачунарске опреме, као и набавку и израду пројекта о постављању

³⁹ НСПРЗ је предвидела да посебну пажњу треба посветити следећим питањима: положај СОРЗ у организационој структури Министарства унутрашњих послова; да ли би процес ангажовања запослених требало да се реформише, имајући у виду потребу да у СОРЗ, на основу јасних и објективних критеријума, буду распоређени компетентни и високо мотивисани стручњаци и особље, као и потенцијални утицај ранијег учешћа кандидата у сукобима на простору бивше Југославије; да ли би требало увести подстицаје у циљу привлачења стручног кадра; да ли СОРЗ има довољно лица за спровођење истрага и аналитичара и да ли примењује адекватну методологију; успостављање заједничких тимова и радних процедура између ТРЗ и СОРЗ

спољног и унутрашњег видео-надзора на објекту у којем су смештене радне просторије СОРЗ.

НСПРЗ је као механизам за унапређење ефикасности истрага предвиђено и усвајање заједничких интерних правила о раду ТРЗ и СОРЗ, донетих током другог квартала 2016. године, на иницијативу ТРЗ, а у циљу унапређења сарадње ТРЗ и СОРЗ кроз:

- организовање заједничких обука;
- формирање заједничког стратешког тима ради дефинисања смерница и праваца поступања у питањима од заједничког значаја;
- формирање заједничких оперативних тимова;
- периодично заједничко организовање округлих столова ради размене искустава и унапређења заједничког деловања.

У контексту реализације ових активности, 2018. године, на иницијативу тужиоца за ратне злочине, начелник СОРЗ и тужилац за ратне злочине усвојили су заједничка интерна правила о раду. За рад на сваком појединачном предмету формирани су заједнички тимови који редовно одржавају састанке (на недељном нивоу) у циљу координације активности. Поред тога, на иницијативу тужиоца за ратне злочине формиран је стратешки тим у сврху одређивања циљева и одлучивања у питањима од заједничког значаја, а чине га тужилац за ратне злочине и његови заменици, као и чланови СОРЗ – начелник и руководећи састав у Одељењу за откривање кривичних дела против човечности и међународног права и трагање за несталим лицима.

Припадници СОРЗ, што самостално, што у сарадњи са ТРЗ, учествовали су на многим обукама, семинарима и радионицама организованим како у земљи тако и у иностранству.

У организацији Тима пројекта WINPRO III и представника NI-CO (*Northern Ireland Co-operation Overseas*), одржана је обука „Подизање свести актера у Програму заштите” – Сарадња у правосуђу у кривичним поступцима: „Јачање заштите сведока у борби против организованог криминала, тероризма и корупције”. Такође, у организацији Тима пројекта WINPRO, спроведена је и обука „Основи комуникације са медијима” - интерактивно предавање. У оквиру пројекта Мисије ОЕБС у Републици Србији „Подршка праћењу домаћих суђења за ратне злочине (фаза II)”, одржано је више обука, и то: „Међународно хуманитарно право и његова примена у суђењима за ратне злочине у Србији”, „Истраге у предметима ратних злочина”, „Поступање са сведоцима и оштећенима у предметима ратних злочина”, Студијска посета Хашком огранку МРМКС и Међународном кривичном суду у Хагу, „Ванпроцесна заштита сведока”, „Ефикасна комуникација и односи са јавношћу у правосуђу”, као и „IV обука” у оквиру другог ОЕБС-овог пројекта „Унапређење капацитета српске полиције у борби против корупције”.

Б) Статистички параметри ефикасности у контексту истраге и оптужења у поступцима за ратне злочине

Када је реч о статистичким параметрима везаним за фазу предистражног поступка и истраге у процесуирању ратних злочина у периоду 2016. до 2020. године, важно је напоменути да је у извештајном периоду донето 35 наредби о спровођењу истраге против 45 лица, при чему је у истом периоду обустављена истрага у десет предмета у односу на 22 лица.

Табела 1: Број нерешених предмета у ТРЗ по годинама у периоду од 01.01.2016. године до 31.12.2020. године

Година	КТ (предмет и лица)	КТИ (предмет и лица)
2016	3 предмета; 13 лица	1 предмет; 1 лице
2017	9 предмета; 31 лице	/
2018	5 предмета; 15 лица	/
2019	4 предмета; 12 лица	1 предмет; 1 лице
2020	/	2 предмета; 2 лица
Укупно:	21 предмет; 71 лице	4 предмета; 4 лица

На бази података представљених у Табели 1, на Графику 2, приказани су трендови броја нерешених предмета по годинама, као и број лица обухваћених тим предметима.

График 2: Нерешени предмети у ТРЗ по годинама у периоду од 01.01.2016. године до 31.12.2020.године

Када је реч о броју подигнутих оптужница у посматраном периоду у ТРЗ у периоду од 01. јануара 2016. до 31. децембра 2020. године подигнуте су 34 оптужнице против 45 лица. Од тога 22 оптужнице (65%) су преузете од стране Босне и Херцеговине у односу на 23 лица.

График 3: Однос броја оптужница ТРЗ и преузетих оптужница

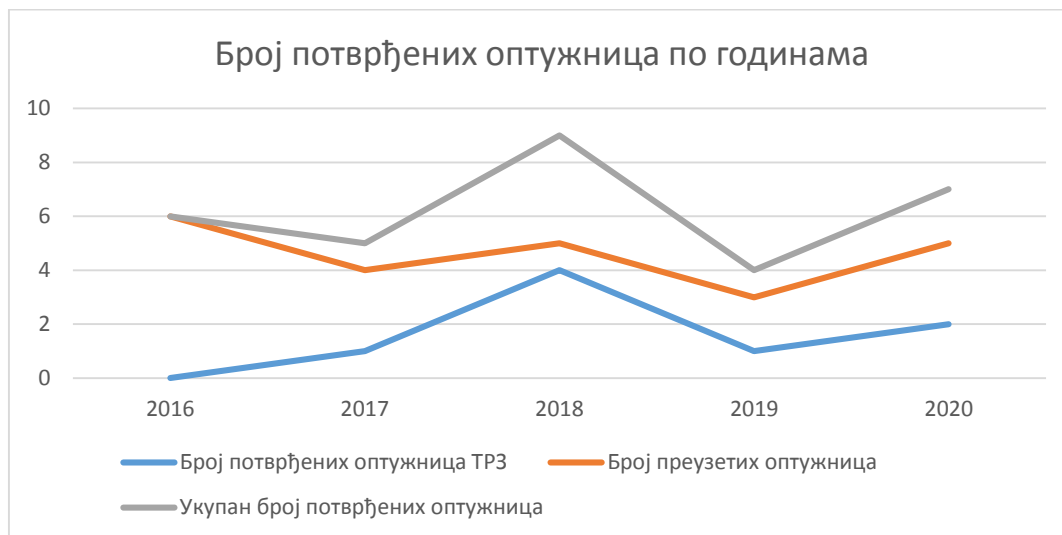
Број потврђених оптужница у посматраном периоду (Табела 2) значајно је варирао, при чему је најлошија ситуација била 2016. године, када није било потврђених оптужница ТРЗ, већ је свих шест преузетих оптужница преузето од Тужилаштва Босне и Херцеговине. Ово се у великој мери може објаснити продуженим трајањем процедуре избора тужиоца за ратне злочине, те следствених проблема у кадровској и организационој структури, како је идентификовано у процесу припреме НСПРЗ још 2015. године.

Табела 2: Број потврђених оптужница по годинама

Година	Број сопствених потврђених оптужница ТРЗ	Број преузетих оптужница	Укупан број потврђених оптужница
2016	0	6	6
2017	1	4	5
2018	4	5	9
2019	1	3	4
2020	2	5	7
Укупно	8	23	31

Трендови по питању броја потврђених оптужница у посматраном периоду видљиви су на Графику 4, и показују раст 2017. до 2018. године, достижући у 2018. години максималну вредност од девет потврђених оптужница, након чега је 2019. године забележен нешто лошији резултат (четири потврђене оптужнице), да би се током 2020. године ситуација значајно поправила (седам потврђених оптужница).

График 4: Број потврђених оптужница по годинама

Ипак, за целовитију слику о ефикасности рада ТРЗ у посматраном периоду, потребно је сагледати и податке о уделу преузетих оптужница у броју потврђених оптужница по годинама. Наиме, са Графика 5 се уочава да се овај удео кретао од 100% у 2016. години, након чега је уследио тренд пада до минималне вредности од 55% у 2018. години, након чега се усталио на вредностима 70-75%.

График 5: Удео преузетих у укупном броју потврђених оптужница по годинама за период 2016. до 2020. године

Нема сумње да ови подаци говоре у прилог ефикасне регионалне сарадње у процесуирању ратних злочина али и да значајно јачање капацитета ТРЗ у посматраном периоду, у перспективи треба да резултира и новим оптужењима.

Објашњење за већи број предмета са потврђеним оптужницама преузетим из Тужилаштва Босне и Херцеговине, а следствено томе мањи број поступака у којима је поступало ТРЗ се проналази и у следећим чињеницама:

ТРЗ је у релативно кратком времену преузело од Тужилаштва Босне и Херцеговине већи број предмета који су у доброј мери били обрађени и у њима је оптужница већ била

потврђена. То је подразумевало да ти предмети могу у краћем времену бити обрађени, тачније уподобљени нашим процесним и материјалним законима и упућени према Одељењу за ратне злочине Вишег суда у Београду.

Таква врста приоритета у процесуирању, а у односу на домаће поступке у којима се у највећем броју случајева, предмет налазио у току предистражног или истражног поступка, заснована је на разлозима бржег, ефикаснијег и економичнијег поступања и разумне процесне логике која налаже да се прво заврше поступци који су у доброј мери већ обрађени.

Овакво поступање сматрамо и оправданим и целисходним, ово тим пре што је и у преузетим предметима као и у онима које од почетка води ТРЗ реч о поступцима који су по последицама и по рангу окривљених идентични.

3.1.2. Ефикасност суђења за ратне злочине

А) Преглед испуњености мера из НСПРЗ

Када је реч о сегменту који се односи на ефикасност суђења, препозната је потреба да првостепена судска већа уложе додатне напоре у образложења својих одлука у делу који се односи на одређивање висине казне (отежавајуће, олакшавајуће и нарочито олакшавајуће околности), како би омогућила уједначеност судске праксе али и домаћој и међународној јавности боље разумевање праксе кажњавања и нашег система кривичног правосуђа. Поред тога, у НСПРЗ је препозната неопходност да се осигура континуирано унапређење стручности носилаца правосудних функција и службеника ангажованих у предметима ратних злочина, као и адекватна инфраструктура ради унапређења ефикасности суђења. Поред наведеног, НСПРЗ је препознала потребу да се обезбеди континуитет у саставу судских већа, чиме би се обезбедила непрекидност главног претреса у складу са начелом непосредности.

У Одељењу за ратне злочине Апелационог суда је дошло до промене у саставу већа, услед одласка у пензију досадашњег председника Одељења за ратне злочине, из ког разлога је за новог председника већа именован до сада члан већа Одељења за ратне злочине, те како није било распоређивања новог судије у рад овог Одељења, то је тренутно распоређено петоро судија у рад, чиме је и даље обезбеђено несметано поступање овог суда, као другостепеног, у предметима за ратне злочине.

У периоду од 2016. до 2020. године нису одређиване допунске судије у предметима у којима поступа Одељење за ратне злочине Вишег суда у Београду јер ни један председник већа то није затражио од председника суда у смислу одредбе члана 359. Законика о кривичном поступку.

Ради уједначавања праксе Већа за ратне злочине Одлуком о годишњем распореду председника Вишег суда у Београду број Су I-2 193/17 формирано је Одељење судске праксе у Вишем суду у Београду које чине десет судија, а председник Одељења за ратне злочине је руководилац судске праксе Одељења за ратне злочине.

Када је реч о уједначености судске праксе, НСПРЗ је предвидела иницијативу тужиоца за ратне злочине који би требало да започне преговоре са својим партнерима у суседним

државама о успостављању обједињене регионалне базе података о свим случајевима суђења за ратне злочине, која би била електронски доступна свим судовима и странама у поступку, као и најширој јавности, под условима заштите података о личности, чиме би се значајно допринело уједначавању судске праксе.

Тужилац за ратне злочине је иницирала успостављање заједничке евиденције случајева ратних злочина на регионалном нивоу у септембру 2018. године, током четвртих регионалних консултација у оквиру пројекта УНДП „Јачање регионалне сарадње у процесуирању ратних злочина и потрагама за несталим особама (2017–2019)”. Статус спровођења ове активности након иницијативе остао је непромењен, евиденција догађаја још увек није формирана.

Поред наведеног, на Регионалној конференцији тужилаца одржаној у Београду, у мају 2019. године, учесници конференције – представници ТРЗ и тужилаштва из региона, као и тужилац МРМКС, разменили су мишљења, ставове и досадашња искуства у предметима ратних злочина, с освртом на јавнотужилачку и судску праксу и указали на одређене специфичности у тој пракси са којима су се сусретали кроз досадашњи рад.

Како је у НСПРЗ препознат и значај **инфраструктурних предуслова** за ефикасност суђења, важно је напоменути да је за улагања у инфраструктуру посебних одељења надлежно Министарство правде, док је ТРЗ директни буџетски корисник. Такође, битно је направити разлику између три врсте инфраструктурних улагања (зграде и објекти, опрема и текуће улагање, при чему је из Табеле 3 видљиво да је у посматраном периоду укупно инфраструктурно улагање за посебна одељења износило 9.621.000,00 динара (око 82.000 евра), при чему није било улагања у објекте, већ само у опрему и текуће одржавање.⁴⁰

Табела 3: Инвестициона улагања и текуће одржавање - Посебно одељење Вишег суда у Београду (2016-2020)

ГОДИНА	НАМЕНА		
	Зграде и објекти	Опрема	Текуће одржавање
2016	0,00	267.000,00	145.000,00
2017	0,00	3.500.000,00	0,00
2018	0,00	0,00	0,00
2019	0,00	721.000,00	940.000,00
2020	0,00	986.000,00	3.062.000,00
Укупно 9.621.000,00	0,00	5,474,000.00	4,147,000.00

Према подацима ТРЗ, у посматраном периоду у набавку опреме инвестирано је укупно 2.441.108,00 динара, док је у текуће одржавање уложено 278.030,00 динара.

⁴⁰ Уз напомену да су поред Посебног одељења Вишег суда у Београду, корисници ових средстава и други државни органи који су смештени у истој згради.

Табела 4: Инвестициона улагања и текуће одржавање -ТРЗ (2016-2020)

ГОДИНА	НАМЕНА		
	Зграде и објекти	Опрема	Текуће одржавање
2016	0,00	207.100,00	55.279,00
2017	0,00	704.278,00	37.100,00
2018	0,00	549.792,00	68.277,00
2019	0,00	501.350,00	85.681,00
2020	0,00	478.588,00	31.693,00
Укупно 2.719.138,00	0,00	2.441.108,00	278.030,00

У погледу оног сегмента инфраструктуре који се односи на информационе технологије, важно је напоменути да су коначно начињени важни кораци ка унапређењу електронског система управљања предметима у јавном тужилаштву (САПО). У Т се крајем 2019. године отпочело са увођењем електронског система САПО. ТРЗ-у је испоручена техничка опрема неопходна за коришћење овог програма, с тим што је његова имплементација предвиђена за 2021. годину. Запослени у ТРЗ присуствују онлајн едукацији о изради и унапређењу САПО софтвера отпочетој у јулу месецу 2020. године.

Када је реч о успостављању система обука из међународног кривичног и хуманитарног права, у периоду спровођења НСПРЗ, под окриљем Правосудне академије, одржано је укупно седам обука са чак 94 учесника, из реда судија и судијских помоћника из Одељења за ратне злочине Вишег суда у Београду и Апелационог суда у Београду, заменици тужиоца и тужилачки помоћници и секретар ТРЗ.

Одржане обуке обухватиле су следеће области:

- „Међународно хуманитарно право и његова примена у суђењима за ратне злочине у Србији”;
- „Истрага у предметима ратних злочина”;
- „Злочин против човечности као кривично дело и командна одговорност као облик кривичне одговорности и њихова примена у предметима ратних злочина у Србији и саизвршилаштво у предметима ратних злочина”;
- „Одлучивање о имовинско правном захтеву оштећеног као део пресуде у предметима ратних злочина”;
- „Поступање са сведоцима и оштећенима у предметима ратних злочина”;
- „Процесуирање злочина сексуалног насиља у надлежности МКТЈ”;
- „Сексуално насиље у предметима ратних злочина - судска пракса и поступање са сведоцима и оштећенима”.

Предавачи на овим обукама били су реномирани експерти у наведеним областима, при чему је од изузетне важности напоменути да се водило рачуна о равномерној

заступљености стручњака различитих профила (правосуђе, адвокатура, службе подршке оштећенима и сведоцима, међународне организације попут ОЕБС-а и Међународног комитета Црвеног крста, али и стручњаци са искуством стеченим у процесуирању ратних злочина у региону и пред МКТЈ и МРМКС).

Б) Статистички параметри ефикасности суђења у поступцима за ратне злочине

Статистички параметри ефикасности суђења за ратне злочине показују да је у посматраном периоду, Виши суд у Београду донео 18 првостепених пресуда, а да се број пресуда кретао између једне и осам на годишњем нивоу.

Табела 5: Број првостепених пресуда по годинама у периоду од 2016. до 2020. године

Година	Број првостепених пресуда
2016	3
2017	1
2018	1
2019	8
2020	5
Укупно	18

Трендови у погледу броја првостепених пресуда показују позитиван скок у 2019. години, када је донето осам првостепених пресуда, што одговара позитивном скоку потврђених оптужница из 2018. године и указује на постојање капацитета Посебног одељења Вишег суда за савладавање и повећаног прилива предмета ратних злочина.

График 6: Број првостепених пресуда по годинама

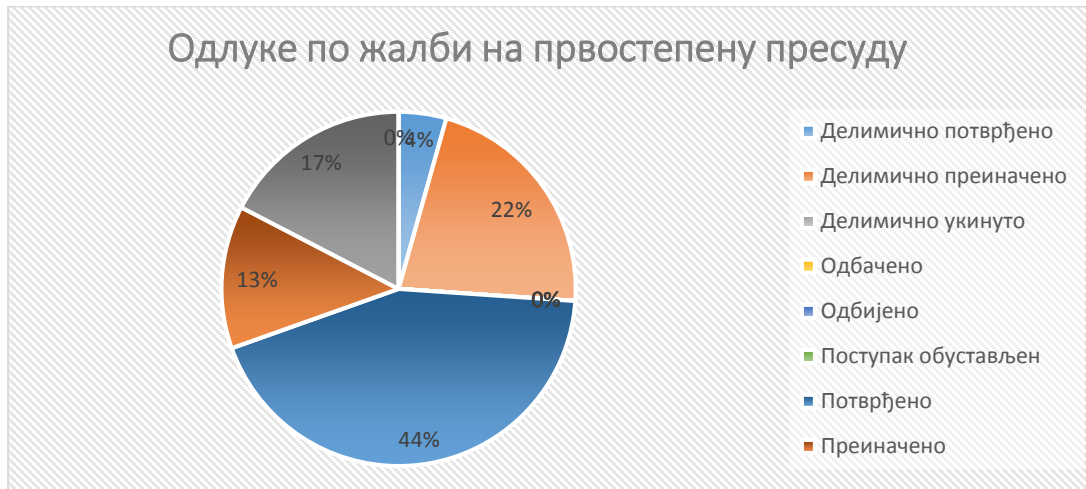
У посматраном периоду, Апелациони суд у Београду је донео 23 одлуке по жалбама изјављеним против пресуда Вишег суда (Табела 6).

Табела 6: Апелациони суд у Београду о врсти одлуке за решене предмете за извештајни период од 01.01.2016. године до 31.12.2020. године

	Кж– По2– Кре	Кж-р ПО2	Кж– По2– уо	Кж1 ПО2	Кж2 ПО2	Кж3 ПО2	Рж к- По2	Укупно
Делимично потврђено	0	0	0	1	0	0	0	1
Делимично преиначено	0	0	0	5	1	1	0	7
Делимично укинато	0	0	0	0	0	0	0	0
Одбачено	0	0	1	0	0	0	0	1
Одбијено	0	0	2	0	2	0	1	5
Поступак обустављен	0	0	0	0	0	0	0	0
Потврђено	10	0	45	10	55	1	0	121
Преиначено	0	0	5	3	6	0	0	14
Решено на други начин	0	0	0	0	0	0	0	0
Решење којом се одбацује жалба као неблаговремена	0	0	0	0	0	0	0	0
Укинато	7	0	16	4	26	0	0	53
Усвојено	0	2	0	0	0	0	0	2
Укупно	17	2	69	23	90	2	1	204

Значајан параметар ефикасности поступака за ратне злочине јесте и проценат укинутих пресуда. Ако се проценат укинутих пресуда посматра у петогодишњем периоду, са Графика 7 уочава се да тај удео износи око 17%. Поред тога, чак 35% првостепених пресуда је преиначено у целости или делимично.

График 7: Структура одлука Апелационог суда по жалби на првостепену пресуду у периоду од 2016. до 2020. године

Усвајањем тужилачке стратегије омогућена је операционализација активности из АП 23 и НСПРЗ, али је у предстојећем периоду неопходно обезбедити пуну транспарентност резултата њеног спровођења и унапредити дијалог са заинтересованим странама.

Окончањем процеса преузимања предмета из јавних тужилаштава опште надлежности, отклоњена је правна неизвесност и створени предуслови за даље поступање по овим предметима.

Капацитети ТРЗ у претходном периоду су значајно унапређени повећаним бројем заменика тужилаца и тужилачких помоћника, иако ово појачање треба посматрати у контексту паралелног процеса пензионисања старијих заменика и времена неопходног да новоизабрани заменици тужиоца почну да раде у пуном капацитету у новом окружењу, што подразумева неопходно повећање просторних капацитета и знатно унапређење техничке опремљености ТРЗ-а. Ипак, реално је очекивати да у наредном периоду буде унапређена ефикасност поступања ТРЗ. Овоме би требало да помогну и заједнички тимови који су формиран за поједине предмете.

Неопходно је наставити и са континуираним стручним усавршавањем, како заменика тужилаца, тако и судија које поступају у предметима ратних злочина, нарочито у области одлучивања о имовинскоправном захтеву, чиме би се омогућила примена Смерница које је усвојио Врховни касациони суд, али и унапредила тужилачка пракса у погледу прикупљања доказа од значаја за одлучивање о имовинскоправном захтеву у кривичном поступку.

Положај, капацитети и инфраструктура СОРЗ, као и њена сарадња са ТРЗ, значајно су унапређени, а за даљи несметан рад, у предстојећем периоду, биће потребна даља улагања у службена возила и модернизацију рачунарске опреме.

3.2. Заштита сведока и жртава

Када је реч о заштити сведока и жртава ратних злочина у Републици Србији, опредељење НСПРЗ било је да тежи усаглашавању са, односно пуној имплементацији принципа садржаних у Резолуцији ГС УН 60/147(2005⁴¹) и Директиви 2012/29/ЕУ Европског парламента и Савета од 25. октобра 2012. године⁴² којом се успостављају минимални стандарди у погледу права, подршке и заштите жртава кривичних дела, а у сврху даљег јачања националног система заштите сведока и жртава. У НСПРЗ је акценат стављен на повећање сигурности сведока у систему заштите и повећање поверења у систем заштите, нарочито кроз поверљивост података о заштићеним сведоцима и заштиту сведока од претњи, застрашивања и сваког другог облика психолошког притиска. Исти приоритети препознати су и у Прелазном мерилу број 18 у Преговарачкој позицији за Поглавље 23.

НСПРЗ је питањима ванпроцесне заштите оштећених и сведока приступила из угла унапређења нормативног оквира, као и из угла јачања институционалних капацитета али и унапређења праксе.

Када је реч о првом аспекту, у НСПРЗ је било предвиђено да Секторска радна група Министарства правде, током 2016. године, изради анализу судске праксе о примени члана 102. Законика о кривичном поступку, као и анализу одредаба и резултата досадашњег спровођења Закона о програму заштите учесника у кривичном поступку и формулише закључке и препоруке о потребама евентуалних измена овог закона или пратећих подзаконских аката у циљу унапређења система заштите, а у циљу утврђивања потреба за изменом закона у правцу боље заштите оштећених и сведока.

Препознајући значај и улогу Јединице за заштиту сведока у овом процесу, запослени у тој јединици су предузели низ корака усмерених на унапређење нормативног оквира у предметној области. Од усвајања НСПРЗ, Јединица за заштиту сведока је поднела:

- иницијативу за измену и допуну Закона о Програму заштите учесника у кривичном поступку (овлашћени предлагач је Министарство правде);
- предлоге нових подзаконских аката: Упутства о начину спровођења Програма заштите учесника у кривичном поступку и Упутства о начину коришћења новчаних средстава у спровођењу Програма заштите учесника у кривичном поступку и обављању других послова Јединице за заштиту сведока;
- иницијативу за образовање Радног тела које би укључило представнике више надлежних институција које би припремиле предлоге за доношење подзаконских аката којима би се уредила процедура издавања исправа и докумената у вези са поступком примене мере заштите Промена идентитета, у смислу члана 45. Закона о Програму заштите учесника у кривичном поступку.

⁴¹ Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, Adopted and proclaimed by General Assembly resolution 60/147 of 16 December 2005.

⁴² DIRECTIVE 2012/29/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA

Приликом сачињавања иницијативе за измену и допуну закона и подзаконских аката, Јединица се руководила искуством из појединачних предмета програма заштите учесника у кривичном поступку; проблемима у примени појединих, прописаних мера заштите; односом других државних органа и организација према Јединици за заштиту сведока и програму заштите учесника у кривичном поступку; као и правним решењима садржаним у законодавствима појединих земаља из окружења. Међутим, ове нормативне активности нису реализоване.

Поред наведеног, у циљу унапређења нормативног оквира, независно од измене и допуне закона и подзаконских аката, Јединица за заштиту сведока је, у складу са Уредбом о специјалној и посебним јединицама полиције, донела три оперативне процедуре:

- Процедuru поступања полицијских службеника Јединице за заштиту у примени хитних мера и спровођењу програма заштите учесника у кривичном поступку;
- Процедuru поступања полицијских службеника Јединице за заштиту сведока приликом примене мере физичке заштите;
- Процедuru израде и коришћења акта о процени опасности.

Када је реч о јачању институционалних капацитета за заштиту сведока у поступцима за ратне злочине, НСПРЗ је предвиђала двофазно деловање, при чему је у првој фази било предвиђено спровођење анализе, док је у другој требало спровести препоруке дефинисане анализом.

Комисија за спровођење програма заштите учесника у кривичном поступку је, у фебруару 2016. године, завршила анализу положаја и потреба Јединице за заштиту сведока којом су обухваћени: процес ангажовања запослених; методологија рада Јединице за заштиту сведока и њени технички капацитети, као и утврђивање довољног броја запослених и распоређивање на рад у ову јединицу компетентних и високо мотивисаних стручњака, укључујући психолога, као и другог особља.

Анализом су идентификовани одређени недостаци и проблеми у раду Јединице за заштиту сведока и дате су препоруке за њихово отклањање, унапређење рада и поступања ове организационе јединице. Већина тих препорука била је садржана и у предложеним активностима Акционог плана за Поглавља 23 и 24.

У складу са овом анализом, током периода који је уследио, реализоване су следеће активности:

- кроз измене и допуне Закона о полицији, Јединица за заштиту сведока је сврстана у категорију посебних јединица полиције, чиме је, у значајној мери, унапређен њен статус;
- извршена је измена акта о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места, и у складу са тим, унапређени су кадровски капацитети Јединице за заштиту сведока (примљени су на рад: ИТ стручњак, психолог, социјални радник, а такође је повећан број радних места у Одељењу за оперативне послове);
- доношењем Уредбе о специјалној и посебним јединицама полиције, правно је уређен поступак селекције и пријема кандидата на рад у Јединицу за заштиту сведока;

- сходно повећаном броју систематизованих радних места, спроведен је поступак пријема кандидата - нових припадника Јединице за заштиту сведока;
- у складу са Уредбом о специјалној и посебним јединицама полиције, установљен је Програм специјалистичке обуке за рад у Јединици за заштиту сведока, коју похађају нови припадници;
- обезбеђене су нове службене просторије које испуњавају потребне стандарде, уз рестриктивни и контролисани приступ;
- у складу са Законом о тајности података, за све припаднике Јединице за заштиту сведока издат је сертификат за приступ тајним подацима;
- успостављањем мера заштите, у складу са законом и подзаконским актима којима је уређена област заштите тајних података, унапређена је заштита података у вези са спровођењем програма заштите учесника у кривичном поступку и применом хитних мера;
- унапређени су технички капацитети Јединице за заштиту сведока набавком: нових возила, рачунарске и друге информатичке опреме, видео камера, мобилних система, видео надзора, навигације, сервера, скенера, система за видео надзор, система за контролу приступа службеним просторијама те јединице и др.;
- припадници Јединице за заштиту сведока добили су ново формацијско наоружање, заштитна средства и другу тактичку опрему;
- у неколико предмета успешно је примењена мера заштите промена идентитета, и у вези са тим, успостављена је сарадња са надлежним државним органима у циљу издавања исправа са промењеним идентитетом заштићених лица, као и евидентирања ових података.

Поред наведеног, запослени у Јединици за заштиту сведока су у периоду спровођења НСПРЗ, учествовали у бројним обукама курсевима, семинарима, и активно су учествовали на међународним и регионалним конференцијама у оквиру тада активног ЕУ пројекта WINPRO III - „Сарадња у кривичном правосуђу: Јачање заштите сведока у борби против организованог криминала, тероризма и корупције” (*Co-operation in Criminal Justice: Strengthening Witness Protection in the Fight against Organized Crime, Terrorism and Corruption*).

Реализоване су следеће обуке: Курс за обуку тренера; Уводни курс из заштите сведока; Курс за процену клијента; Курс за израду легенди; Базични курс из блиске заштите; Базични курс за анти- контра надзор; Основни курс из прве помоћи; Курс за планирање и доношење одлука; Курс за управљање ризиком; Курс за обавештајне податке и њихово прикупљање из отворених извора; Курс за психолошку процену и подршку; Курс из личне и оперативне безбедности; Напредни курс из блиске заштите; Напредни курс из заштите сведока; Напредни курс за анти-контранадзор; Курс за финансирање програма заштите учесника у кривичном поступку; Курс излазне стратегије; Радионица о промени идентитета; Обука команда и контрола.

Такође су, континуирано, спровођене редовне обуке у складу са планом и програмом стручног усавршавања полицијских службеника Јединице за заштиту сведока (обуке су се састојале из теоријске наставе, као и практичне наставе тактичког поступања у вези са

применом мере физичка заштита личности и имовине, као и применом полицијских овлашћења).

Како је у НСПРЗ предвиђено унапређење сарадње државних органа укључених у систем заштите сведока, у циљу унапређења сарадње са надлежним правосудним органима, у вези са укључењем учесника у кривичном поступку и блиских лица у програм заштите учесника у кривичном поступку, Јединица за заштиту сведока је закључила Протоколе о сарадњи са ТРЗ⁴³ и Тужилаштвом за организовани криминал. Одлуком Тужиоца за ратне злочине, а ради ефикасније сарадње између ТРЗ и Јединице за заштиту сведока, одређене су две контакт особе за комуникацију са сведоцима и оштећенима, а које су уједно чланови Службе за подршку сведоцима и оштећенима.

У претходном периоду, представници ТРЗ и Јединице за заштиту сведока периодично су организовали и одржавали заједничке „округле столове”, ради размене искустава и унапређења заједничког деловања, као и заједничке обуке. Поред наведеног, формиран је заједнички, стратешки тим за дефинисање смерница и праваца поступања у питањима од заједничког значаја, као и заједнички оперативни тим. Поред тога, кроз пројекат Европске Комисије WINPRO III одржано је неколико обука у којима су заједно учествовали припадници ТРЗ и Јединице за заштиту сведока.

Када је реч о ванпроцесној заштити сведока, и поред изостанка очекиваног напретка у погледу унапређења нормативног оквира који уређује овај вид заштите сведока, учињени су значајни напори у процесу јачања институционалних и административних капацитета Јединице. Имајући у виду наведено, неопходно је новим стратешким документом предвидети мултисекторски приступ припреми неопходних подзаконских аката који би уредили процес издавања исправа у вези са променом идентитета, а на бази најбоље праксе досадашње сарадње надлежних институција.

Стратегијом је предвиђена и потреба доследније примене мера процесне заштите оштећених и сведока у складу са одредбама Законика о кривичном поступку, са акцентом на поштовању процесне дисциплине у смислу заштите оштећених и сведока и последичне реакције надлежног тужиоца, Државног већа тужилаца и надлежне адвокатске коморе. Анализом података достављених од стране Државног већа тужилаца и Адвокатске коморе Србије, закључује се да, у периоду спровођења НСПРЗ, није примљена ниједна информација од председника већа о опомени по члану 374. Законика о кривичном поступку, због неблаговременог или неодговарајућег поступања јавног тужиоца или лица које га замењује, а којим се проузрокује одуговлачење поступка, нити је Адвокатској комори Србије достављено обавештење поступајућег председника већа којим је обавестио ову комору о изреченој опомени адвокату због одуговлачења поступка из члана 374. став 3. Законика о кривичном поступку. Овај податак може указивати или на то да је у међувремену унапређен ниво процесне заштите, па за механизмом из члана 374. Законика о кривичном поступку није ни било потребе, или да се поменути механизам, упркос постојању потребе, и даље не примењује. Представници институција са којима је, у процесу израде анализе

⁴³ Тужилац за ратне злочине и министар полиције, 6. јула 2017. године потписали су Протокол о сарадњи у области заштите сведока. Сврха потписивања протокола је унапређење сарадње, заједничког рада и међусобних односа ТРЗ-а и Јединице за заштиту сведока МУП-а РС.

обављен разговор, били су на становишту да случајева кршења процесне дисциплине у посматраном периоду није било.

3.3. Подршка сведоцима и жртвама

Унапређење подршке жртвама, сведоцима и даваоцима информација о ратним злочинима, током кривичног поступка и ван њега, препознато је као један од основних циљева НСПРЗ, а унапређење ове области сагледано је на два нивоа:

- кроз опште унапређење положаја жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији;
- кроз посебне мере за унапређење подршке жртвама и сведоцима у поступцима за ратне злочине.

Када је реч о овом првом сегменту, активности предвиђене НСПРЗ неопходно је сагледати у контексту активности које је, у овој области, предвиђао Акциони план за Поглавље 23, па су планиране реформе, условно речено, биле груписане у три фазе, при чему је прва била аналитичка и односи се на оцену усклађености националног законодавства са релевантним међународним стандардима, а првенствено Директивом 2012/029/ЕУ⁴⁴; друга се односи на усвајање свеобухватног стратешког документа који би системски уредио успостављање националне мреже служби подршке жртвама, измене релевантног законодавства и доношење неопходних подзаконских аката, док би у трећој фази ова мрежа и била успостављена.

Када је реч о степену реализације активности планираних за прву фазу, битно је напоменути да је Министарство правде уз подршку MDTF-JSS пројекта, као и Мисије ОЕБС у Републици Србији, спровело свеобухватну анализу усклађености кривичног законодавства са Директивом 2012/029/ЕУ, али и компаративну анализу различитих модела организације служби подршке жртвама у Европи.

На бази ових анализа⁴⁵, као и пилот пројекта раније спроведеног од стране Мисије ОЕБС у Републици Србији и Републичког јавног тужилаштва, у јуну 2018. године започео је рад радне групе за израду Националне стратегије за унапређење положаја жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији. Радна група је укључила представнике свих релевантних институција, академске заједнице и цивилног друштва, а њен рад је био подржан од стране ИПА 2016 Пројекта „Подршка жртвама и сведоцима у Републици Србији” који спроводи Мисија ОЕБС у Републици Србији.⁴⁶ Након две године рада радне групе и неколико кругова консултативног процеса и јавне расправе, Влада Републике Србије је у августу 2020. године усвојила Националну стратегију за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025. године са пратећим Акционим планом за период 2020-2022. године (у даљем тексту: Стратегија за жртве).

⁴⁴ Директива 2012/29/ЕУ Европског парламента и Савета од 25. октобра 2012. године о успостављању минималних стандарда о правима, подршци и заштити жртава кривичних дела, којом се мења Оквирна одлука Савета 2001/220/ЈНА

⁴⁵ Све наведене анализе доступне су на: <https://www.podrskazrtvama.rs/lat/dokumenti/izvestaji-i-analize.php>, приступљено 31.3.2021. године

⁴⁶ Види више на: <https://www.podrskazrtvama.rs/o-projektu.php>, приступљено 31. марта 2021. године

Осим што је системски обрадила најзначајнија права у складу са Директивом 2012/029/ЕУ и трасирала пут законодавних измена и институционализације подршке и помоћи оштећенима и сведоцима, Стратегијом за жртве су препознате и жртве ратних злочина као нарочито осетљива категорија жртава. У складу са тим, овим стратешким документом је препозната неопходност посебног третмана „Службе за информисање и подршку оштећенима и сведоцима”, која је у складу са Општим обавезним упутством Републичког јавног тужиоца од 5. децембра 2016. године, формирана у ТРЗ-у 3. априла 2017. године. Начин поступања ове службе, циљеви, начела рада и лица одговорна за функционисање службе, уређени су Правилником о раду ове службе, који је донет 29. марта 2017. године. Помоћ и подршку оштећенима и сведоцима при ТРЗ пружа Служба за информисање и подршку оштећенима и сведоцима која је образована 3. априла 2017. године. У тој Служби тренутно је ангажовано десет лица (три заменика тужиоца, пет тужилачких помоћника, истражитељ и секретар), након одлуке тужиоца за ратне злочине од 27. септембра 2019. године да унапреди и ојача капацитете ове службе која поступа са примарним задатком да се обезбеди психолошка и логистичка помоћ и подршка сведоцима, као и да им се омогући да што лакше и ефикасније приступе суду или другом органу поступка. Такође, ради пружања помоћи жртвама у јануару месецу 2021. године ангажован је и психолог у ТРЗ. Тиме је, заједно са Службом за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима Вишег суда у Београду формирана целина која омогућава континуитет подршке и помоћи кроз све фазе поступка. Руководећи се тиме, Стратегијом за жртве је предвиђено да Служба за информисање и подршку оштећенима и сведоцима при ТРЗ буде уједно и једина служба која ће функционисати при тужилаштву, док ће све остале бити при вишим судовима. Истовремено је планиран и низ мера за унапређење рада ове две, раније основане службе, паралелно са оснивањем 25 нових, при свим вишим судовима у Републици Србији.

Након усвајања Стратегије за жртве⁴⁷, иако су две експертске групе припремиле радни текст измена целокупног кривичног и правосудно - организационог законодавства, нису формиране радне групе Министарства правде које би израдиле нацрте измена закона. Такође, није било обука у области права жртава, након што је 2019. године спроведена процена потреба за обукама, а у фебруару 2020. одржан тренинг за тренере, што је узроковано ситуацијом изазваном пандемијом вируса COVID - 19.

Истовремено, иако је потреба јачања капацитета Службе за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима Вишег суда у Београду препозната у НСПРЗ и упркос чињеници да је у периоду од 2016. до 2020. године пружала подршку и помоћ у предметима Одељења за ратне злочине за укупно 1463 сведока, од којих је 200 сведока имало статус оштећених, и даље нису уочени значајнији помаци на јачању капацитета ове службе.

Просторије за сведоке у згради у Београду, Устаничка 29, опремљене су још 2006. године и неопходна им је адаптација и поновно опремање, нарочито имајући у виду број лица која су, као сведоци и оштећени, користила услуге службе, како из предмета ратних злочина, тако и из предмета организованог криминала. Опрема за видео конференцијске везе је застарела и инсталирана је пре 17 година, што ствара потешкоће приликом испитивања сведока које се огледају у честом прекидању везе и знатно дужем трајању испитивања

⁴⁷ Вредно је помена да је Врховни касациони суд 2019. године усвојио Смернице за унапређење судске праксе у поступцима за накнаду штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку, чиме је отворен простор за унапређење праксе у погледу остваривања овог права и у поступцима за ратне злочине.

сведока, од онога које је неопходно, као и прекидања тока мисли сведока и оштећених током давања исказа. Ни пет година након усвајања НСПРЗ, још увек није обезбеђено одобрење у Систематизацији радних места за запослење стручњака из области психо социјалне заштите у Служби за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима.

Озбиљна кашњења постоје и у погледу јачања капацитета служби подршке при ТРЗ и Вишем суду, будући да служба Вишег суда у периоду спровођења НСПРЗ, није добила новозапослене из помагачких струка. Јачање административних капацитета у том сегменту, наступило је у оквиру Јединице за заштиту сведока и Службе ТРЗ, које су у фебруару 2020. и јануару 2021. године, запослиле по једног психолога, док је Јединица за заштиту сведока ангажовала и социјалног радника.

За потребе запослених у Служби за помоћ и подршку оштећеним и сведоцима, Виши суд у Београду, ТРЗ и Правосудна академија су, уз подршку организовали додатне обуке у области права жртава, укључујући и следеће теме: „Сексуално насиље у предметима ратних злочина - судска пракса и поступање са сведоцима и оштећенима”, „Поступање са сведоцима и оштећенима у предметима ратних злочина”, „Процесуирање злочина сексуалног насиља у надлежности МКТЈ”, а чланови Службе за помоћ и подршку сведоцима и оштећенима при ТРЗ-у редовно су учествовали на стручним скуповима и обукама у области подршке и заштите сведока у оквиру програма WINPRO III (ИПА 2015).

Када је реч о унапређењу регионалне сарадње у области пружања подршке сведоцима и жртвама, у периоду од 2016. до 2020. године Служба за помоћ и подршку сведоцима је учествовала непосредно и у организацији 256 видео конференцијских веза, а 313 сведока који су по замолници сведочили у предметима ратних злочина је имало подршку ове службе. За потребе судова и државних одвјетништва у Републици Хрватској пружена је подршка за 156 сведока, 142 сведока је сведочило по замолницама судова и тужилаштава Босне и Херцеговине, а 15 сведока по замолницама државних органа Црне Горе. Служба је интензивно сарађивала са Одјелом за сведоке Министарства правде Републике Хрватске, Одјелом за сведоке Кантоналног суда у Бихаћу, Окружног суда у Бања Луци, Основног суда у Брчко дистрикту, као и са окружним судовима у Добоју, Приједору, Требињу и Бијељини.

У оквиру „Регионалног пројекта о ратним злочинима” UNDP, који је подржала Влада Уједињеног Краљевства, у новембру 2019. године и јуну 2020. године, одржана су два регионална састанка пружалаца подршке сведоцима којима су присуствовали представници служби/одјела/одјељења за подршку сведоцима из Босне и Херцеговине, Црне Горе, Хрватске и Србије.

Имајући у виду да је усвајањем Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025. године са пратећим Акционим планом за период 2020-2022. године, јасно дефинисан реформски пут у овој области, неопходно је у предстојећем периоду интензивно радити на спровођењу ових стратешких докумената. Поред тога, од великог значаја је обезбеђивање додатних ресурса за ангажовање професионалаца помагачких струка у службама подршке и помоћи оштећенима и сведоцима. Ово јачање административних капацитета, мора да буде пропраћено унапређењем инфраструктурних капацитета, у складу са међународним стандардима.

Неопходан сегмент је и стандардизација и институционализација обука у области права жртава.

Посебну пажњу потребно је посветити континуираној примени Смерница за унапређење судске праксе у поступцима за накнаду штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку, као и организацији обука носилаца правосудних функција који поступају у предметима ратних злочина на ову тему.

Даље унапређење регионалне сарадње служби подршке жртвама и сведоцима, кроз прецизније уређење протокола који се примењују у овој сарадњи али и континуирану размену искустава, од пресудног је значаја за оснаживање жртава и сведока и квалитет исказа.

3.4. Одбрана окривљеног

Када је реч о потреби за унапређењем, односно подизањем квалитета службених и изабраних одбрана у поступцима за ратне злочине, НСПРЗ је била предвиђена израда програма, и спровођење иницијалне и континуиране обуке у области међународног хуманитарног и међународног кривичног права за адвокате који заступају окривљене у предметима ратних злочина, у сарадњи Адвокатске коморе Србије, ТРЗ, Одељења за ратне злочине Вишег суда у Београду и Правосудне академије, почев од 2016. године. Ова активност није реализована, а њен значај није умањен ни 2021. године.

Поред наведеног, НСПРЗ је предвиђала и унапређење система финансирања одбране по службеној дужности у предметима ратних злочина, при чему је конкретизација мера за долажење до овог резултата учињена зависном од исхода анализе одредаба и резултата примене Правилника о висини накнаде за рад адвоката по службеној дужности у предметима ратних злочина која садржи препоруке за његове евентуалне измене, а за чију је израду била задужена радна група коју формира Министарство правде. Иако је спровођење ове анализе било планирано за 2016. годину, овај задатак је реализован 2017. године, када је радна група⁴⁸ заузела став да одредбе Правилника о висини накнаде за рад адвоката по службеној дужности у предметима ратних злочина не треба мењати, нарочито узимајући у обзир то да ће се у оквиру Преговарачког поглавља 3 вршити потребне измене свих прописа релевантних за адвокатуру, па да све измене у овој области треба направити обједињено.

3.5. Суђења за ратне злочине и питање несталих лица

НСПРЗ је питању несталих лица у контексту суђења за ратне злочине приступила из три стратешка правца:

- Кроз унапређење нормативног оквира од значаја за решавање судбине несталих лица (прецизније, кроз испуњење препорука Комитета за присилне нестанке и извештавање Комитета о постигнутим резултатима);

⁴⁸ Основана Решењем министра правде број: 119-01-00249/2017-06

- Унапређење институционалних и административних капацитета државних органа укључених у процес откривања судбине несталих лица, као и њихова међусобна сарадња;
- Унапређење регионалне и шире међународне сарадње у области решавања судбине несталих лица у вези са статусом Међународне комисије за нестала лица (у даљем тексту: МКНЈ).

Када је реч о унапређењу нормативног оквира од значаја за решавање судбине несталих лица кроз испуњење препорука Комитета за присилне нестанке (у даљем тексту: Комитет) и извештавање Комитета о постигнутим резултатима, важно је имати у виду да је сам фокус препорука Комитета⁴⁹ био на изменама и допунама Кривичног законика, у смислу усклађивања са чл. 2, 4, 5, 6, 7. и 8. Конвенције.

Ова обавеза испуњена је само делимично, имајући у виду да су изменама члана 371. КЗ присилни нестанци препознати као радња извршења злочина против човечности али да није унета инкриминација основног облика присилног нестанка из члана 2. Конвенције, али ни дело присилног уклањања детета из члана 25. Конвенције.

Осим тога, није испуњена ни препорука у вези са отклањањем обавезе прибављања потврде о смрти несталога лица као предуслова за остваривање права чланова породице (члан 24. став 5. Конвенције).

Најзад и даље нису предузете мере за усклађивање дефиниције жртве у Кривичном законiku и Законiku о кривичном поступку са чланом 24. Конвенције.

Када је реч о јачању капацитета и унапређењу унутрашње и регионалне сарадње у процесу откривања судбине несталих лица, треба нагласити да се у континуитету настављају активности претходних владиних тела која су образована од 1991. године ради решавања проблема несталих, заробљених и погинулих лица у оружаним сукобима на простору бивше СФРЈ. Са тим у вези, 1991. године основана је Мешовита комисија са мадантом да координира активности Службе тражења МКСК-а, а 1994. године је образована прва Комисија Савезне владе СРЈ за хуманитарна питања и нестала лица. По питању сарадње са Републиком Хрватском, тј. надлежним телом за тражење несталих лица, иста је остварена потписивањем Споразума о сарадњи у тражењу несталих лица 1995. године у Дејтону, као и потписивањем Протокола о сарадњи 1996. године у Загребу. Сарадња са Босном и Херцеговином одвијала се континуирано, али званично је потврђена потписивањем Протокола о сарадњи у тражења несталих лица између Владе Републике Србије и Савета министара Босне и Херцеговине 2015. године у Сарајеву. Сарадња са привременим институцијама самоуправе на простору АП Косово и Метохија, у решавању проблематике несталих лица одвија се од 2004. године кроз механизам рада Радне групе за лица која се воде као нестала у вези са догађајима на простору АП Косово и Метохија, у оквиру дијалога Београд – Приштина. Састанци Радне групе се одржавају под покровитељством Специјалног представника генералног секретара УН (даље: СПГС) у контексту Резолуције 1244 (1999) Савета безбедности. Радном групом председава Међународни комитет Црвеног крста (МКЦК), а у њеном саставу су београдска и приштинска делегација. У раду Радне групе учествују представници Међународне комисије за нестала лица (МКНЈ), а у својству

⁴⁹ Комитет за присилне нестанке, Закључна запажања о извештају који је поднела Србија у складу са чланом 29. став 1. Конвенције, 12. фебруар 2015. године.

посматрача чланови дипломатског кора земаља које имају своје мисије на АП КиМ, ОЕБС и представници удружења породица несталих лица са АП КиМ. У складу са Радним правилима Радне групе, 2005. године формирана је Радна подгрупа за форензичка питања, а 2017. године Тим за анализу. Радна група представља једини и незамењив механизам решавања проблематике несталих лица на АП Косову и Метохији, јер је омогућен заједнички рад и сарадња Београда и Приштине у решавању случајева свих несталих лица.

У посматраном периоду одржано је једанаест седница Радне групе за нестала лица у оквиру дијалога Београд – Приштина, осам седница Радне подгрупе за форензичка питања и шест састанака тима за анализу.

Реализоване заједничке активности београдске и приштинске делегације, у вези теренских истраживања и ексхумација посмртних остатака лица која се воде као нестала са територије АП КиМ, на следећим локацијама: у близини џамије у Косовској Митровици; православно гробље у Призрену; у рејону села Коваче, општина Зубин Поток; бункер у Ђаковици; GPR истраживање са којим је руковало стручно лице УН глобалног сервис центра (Кижевак и Јаловиште, Качаник, Кишница и Угљаре); у близини села Медевце, општина Медвеђа; Карадак, код Руднице; Тусус, општина Призрен; муслиманско гробље у Косовској Митровици; Јаловиште, општина Рашка; у месту Будисавце, општина Клина; рудник Кижевак, општина Рашка; Кошаре (извиђање); Козарево, Нови Пазар.

У анализираном периоду Комисија је учествовала у ексхумацијама, реексхумацијама, обдукцијама, реасоцијацијама, идентификацијама и примопредајама посмртних остатака 43 лица у вези конфликта на простору АП КиМ.

Дана 10. јула 2018. године у Лондону, земље Европске уније и учеснице Самита Западног Балкана, у оквиру берлинског процеса, на нивоу премијера потписале су Заједничку декларацију о несталим лицима, из које је проистекао Оквирни план за решавање питања несталих лица из сукоба на подручју бивше Југославије, који је потписан на нивоу надлежних тела за тражење несталих лица (Република Србија, Република Хрватска, Босна и Херцеговина, тзв. Косово⁵⁰ и Црна Гора). Ради спровођења активности предвиђених Оквирним планом, формирана је Група за нестала лица (у даљем тексту: ГНЛ), Оперативна група за решавање неидентификованих случајева (у даљем тексту: ННОГ) и Оперативна група за базу података (у даљем тексту: ОГ за базу података). Укупно је одржано четири састанка ГНЛ, четири састанка ННОГ и три састанка ОГ за базу података.

На основу потписаних споразума и протокола о сарадњи у тражењу несталих лица са Републиком Хрватском у анализираном периоду одржан је један билатерални састанак и два радна састанка. У Заводу за судску медицину и криминалистику Медицинског факултета, у Загребу, Република Хрватска, уз присуство чланова породица, обављена је идентификација посмртних остатака 33 жртве српске националности, страдалих током оружаних сукоба на простору бивше Југославије, у периоду 1991 - 1995. године, на подручју Републике Хрватске. На подручју Личко-сењске и Карловачке жупаније, надлежни органи Републике Хрватске, спровели су процес ексхумације, са преосталих регистрованих гробних места, на којима су покопани посмртни остаци жртава српске националности које су страдале у акцији хрватске војске и полиције „Олуја”. Том приликом ексхумирани су посмртни остаци 24 лица. На захтев хрватске стране извршено је теренско извиђање на

⁵⁰ Овај назив је без прејудуцирања статуса и у складу је са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 и мишљењем Међународног суда правде о декларацији о независности Косова.

простору некадашње кудељаре и на локалном гробљу у Богојеву и на месним гробљима дуж реке Дунав низводно од Смедерева.

На основу потписаног Протокола о сарадњи у тражењу несталих лица са Босном и Херцеговином у извештајном периоду одржан је један билатерални састанак. Потписана су Радна правила и процедуре за реализацију Протокола о сарадњи у тражењу несталих лица између Владе Републике Србије и Савета министара Босне и Херцеговине. На градским гробљима у Ковину и Новој Бежанији ексхумирани су посмртни остаци три лица и предата су Институту за нестале особе Босне и Херцеговине ради коначне идентификације.

Имајући у виду обим, сложеност и специфичност послова који се обављају у Комесаријату за избеглице и миграције за потребе рада Комисије за нестала лица, а све у циљу обезбеђивања свеобухватног, професионалног и системског приступа у решавању овог питања, спроведена је анализа организационе структуре и положаја стручне службе, те је у складу са Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места 2019. године, уместо Одсека за нестала лица, који је до тада био у Сектору за прихват, збрињавање, реадмисију и трајна решења, образовано Одељење за нестала лица, као ужа унутрашња јединица изван састава сектора, које има две уже унутрашње јединице и то: Група за нестала лица на простору АП КИМ и Група за нестала лица на територији бивше СФРЈ. Одељење за нестала лица се састоји од 9 извршилачких радних места. Имајући у виду да је повећан број извршилаца, следећи корак је да се за нова радна места, Законом о буџету обезбеде финансијска средства, како би се стекли законски услови за спровођење конкурса за пријем у радни однос.

У циљу унапређења сарадње државних органа укључених у процес истраге и процесуирања ратних злочина, а ради убрзања размене података који су од значаја за откривање судбине несталих лица, формирана је Експертска група за решавање случајева несталих лица на простору бивше СФРЈ и у извештајном периоду одржана су четири састанка. Дана 12. јуна 2018. године у Београду, председник Комисије за нестала лица и тужилац за ратне злочине потписали су Меморандум о сарадњи.

Одбор за Косово и Метохију Народне скупштине, на Десетој седници одржаној 19. октобра 2015. године, донео је Одлуку о образовању Радне групе за прикупљање чињеница и доказа у расветљавању злочина над припадницима српског народа и осталих националних заједница на Косову и Метохији и у посматраном периоду укупно је одржано шест седница.

Дана 16. децембра 2015. године у Хагу, амбасадор Републике Србије у Холандији, у име Владе, као заступник Републике Србије, потписао је Споразум између Републике Србије и Међународне комисије за нестала лица о статусу и функцијама МКНЛ и исти је потврђен у Народној скупштини 29. маја 2017. године и за Републику Србију ступио је на снагу 20. августа 2017. године.

Претраге терена и ексхумације посмртних остатака на простору централне Србије спровode се по наредби ТРЗ и Вишег суда, Одељења за ратне злочине. Комисија за нестала лица за ове активности пружа сву логистичку подршку и врши рефундацију свих трошкова, како из буџетских средстава опредељених за рад ове комисије, тако и из донаторских средстава кроз одobreне пројекте.

Када је у питању оснивање посебног фонда за подршку надлежним органима у прибављању свих расположивих података о гробним локацијама лица која се још увек воде као нестала,

Комисија за нестала лица врши консултације и припрему одређене документације, како би у складу са законским процедурама ове активности реализовала.

Имајући у виду све наведено, у предстојећем периоду неопходно је наставити усклађивање нормативног оквира са одредбама Међународне конвенције о заштити свих лица од присилних нестанака и то кроз:

- Измене и допуне Кривичног законика;
- Доношење Закона о несталим лицима;
- Измене и допуне других релевантних прописа;
- Доследну примену Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020-2025. и пратећег Акционог плана.

Поред наведеног, неопходно је коначно решавање институционалног статуса Стручне службе Комисије за нестала лица, чиме би се постигао склад између законских овлашћења, административних капацитета и улоге коју Комисија има у пракси.

У складу са успостављеним механизмима сарадње и одредбама Оквирног плана који проистиче из Лондонске декларације, потребно је наставити са ефикасном сарадњом у откривању судбине несталих лица.

3.6. Сарадња са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију

3.6.1. Преглед испуњености мера из НСПРЗ

НСПРЗ је предвидела обавезу Републике Србије да настави сарадњу како са МКТЈ, тако и са МРМКС.

У духу мера предвиђених НСПРЗ, и Прелазно мерило број 21 из Преговарачке позиције за Поглавље 23 предвиђа обавезу Републике Србије да у потпуности сарађује са МКТЈ (укључујући потпуно прихватање и примену свих пресуда и одлука) као и са МРМКС.

Облици сарадње са МРМКС у великој мери су конкретизовани Акционим планом за Поглавље 23 и НСПРЗ.

Тужилаштво МРМКС је у више наврата ТРЗ уступило обимне истражне материјале који су без одлагања достављени заменицима тужиоца на разматрање и обраду, што је дало резултате јер је више поступака започето на основу те документације, посебно у току 2020. године, између осталог и у односу на високорангиране починиоце кривичних дела ратних злочина.

Један од облика остваривања сарадње између ова два тужилаштва обавља се путем размене захтева за међународну правну помоћ.

У посматраном периоду настављено је са реализацијом заједничког пројекта МКТЈ/МРМКС и Европске комисије „Национални тужиоци у посети”, који омогућује боравак и рад представника ТРЗ при Тужилаштву МКТЈ/МРМКС, тзв. „официра за везу”, који је самоиницијативно или по захтеву обрађивача предмета, континуирано претраживао базу података Тужилаштва МКТЈ/МРМКС, издвајао и достављао документацију и доказе

релевантне за поступке из надлежности ТРЗ. Осим тога, и обрађивачи предмета редовно су за потребе поступака које воде приступали ЕДС бази података Тужилаштва МКТЈ и МРМКС.

У континуитету су одржавани периодични радни састанци током којих се дефинишу конкретни кораци у даљој сарадњи и усаглашава динамика активности. Настављена је сарадња одржавањем састанака на нивоу главних тужилаца и других представника ових институција. Састанци су одржавани најмање два пута годишње у склопу припрема полугодишњих извештаја које главни тужилац подноси Савету безбедности УН.

На последњем састанку на нивоу главних тужилаца одржаном у октобру 2020. године фокус је био на предметима категорије 2, о чему је расправљано још током последње регионалне конференције тужилаца одржане у Сарајеву 2019. године.

Сарадња са МРМКС подразумева и преношење општег и посебног знања у погледу конкретних случајева, искуства и стратегија тужилаца МКТЈ и МРМКС о прикупљеним доказима и методама њихове употребе. У одређеном броју предмета који се воде пред ТРЗ у којима се користи уступљена документација од МРМКС или МКТЈ, достављене су изјаве и транскрипти сведочења сведока и жртава према којима су примењене мере заштите, али су одређени делови докумената затамњени или избрисани ради заштите идентитета тих лица. С обзиром на значај ових материјала, заменици тужиоца су у извештајном периоду у више предмета у којима поступају подносили захтеве за измену, односно укидање заштитних мера и достављање транскрипата и изјава у изворном облику, чему је претходила њихова детаљна процена о значају тих материјала за доказивање у конкретном предмету.

НСПРЗ предвиђа и подршку у реализацији обука у области процесуирања сексуалног насиља као начина извршења кривичних дела из надлежности ТРЗ, као и у погледу примене мера заштите сведока, с обзиром да је у пракси уочен проблем у погледу реализације таквих захтева поднетих од стране ТРЗ, те су у складу са том обавезом, такве обуке и организоване током 2019. и 2020. године у више наврата, како у Србији, тако и у Холандији. Током обуке одржане у Хагу, полазници су се ближе упознали са начином рада МРМКС, припремом сложених предмета у пракси, поступању по захтевима за помоћ и приступу решавању важнијих процесних питања са којима су се у пракси сусретали предавачи, са циљем да приближе рад тужилаштва МРМКС.

Током 2020. године услед пандемије узроковане вирусом COVID-19 није било организованих обука у којима су учествовали представници МРМКС.

Све обуке које су држали тужиоци МКТЈ, односно МРМКС од изузетног су значаја за унапређење рада ТРЗ.

Почетком новембра ове године отпочет је заједнички пројекат у коме учествује више запослених у ТРЗ и МРМКС који обухвата детаљну анализу свих случајева позитивне сарадње тужилаштва у погледу анализе предмета категорије 2, захтева за помоћ, предмета који се тичу регионалне сарадње, предмета где су уступљени докази, документи и информације, као и предмета у којима су обезбеђени сведоци.

Велики број транскрипата сачињених пред МКТЈ и МРМКС могу имати непроцењив значај за предмете који се воде пред ТРЗ, јер обилују великим бројем информација и поред података о предмету сведочења и пружају формалне податке о доказним предметима. У наредном периоду планирано је да тужилац за ратне злочине поново покрене питање превода тих транскрипата на српски језик, како би се у што скорије време омогућило њихово коришћење у поступцима у Републици Србији.

3.6.2. Статистички параметри ефикасности сарадње са МРМКС

Током 2016. године ТРЗ је упутило МРМКС-у осам захтева за помоћ, од чега је удовољено свим захтевима. У периоду од 2017. до краја 2019. године ТРЗ је упутило МРМКС-у 52 захтева за помоћ, од чега је већини захтева удовољено. Током 2020. године ТРЗ је упутило МРМКС-у 13 захтева од чега је удовољено на девет захтева, а није удовољено на четири захтева.

Подаци о пруженој правној помоћи ТРЗ према МРМКС, приказани су у Табели 7, која показује да је ТРЗ удовољило свим захтевима МРМКС-а примљеним у посматраном периоду.

Табела 7: Подаци о пруженој правној помоћи Тужилаштва за ратне злочине према МРМКС-у за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

Подаци о пруженој правној помоћи ТРЗ-а			
Година	Затражено	Удовољено	Предмети у раду
2016	1	1	0
2017	0	0	0
2018	0	0	0
2019	12	12	0
2020	8	8	0

У посматраном периоду настављена је интензивна сарадња ТРЗ са Тужилаштвом МКТЈ и МРМКС, како кроз програм официра за везу, приступ архивама тако и кроз обуке и правну помоћ.

У периоду који предстоји, потребно је наставити и по могућности интензивирати ову сарадњу, нарочито у погледу обезбеђивања превода транскрипата МКТЈ који би били коришћени у поступцима који се воде пред правосудним органима Републике Србије, тако и кроз наставак обука у које су укључени професионалци који су део каријере провели радећи за МКТЈ/МРМКС.

Тужилаштво за ратне злочине би требало да има проактивни приступ у погледу решавања проблема покретања и вођења поступка за кривична дела која се односе на непоштовање

суда и судских поступака за ратне злочине, који се воде пред МРМКС, водећи рачуна о доследном поштовању начела законитости.

3.7. Регионална и шира међународна сарадња

Ефикасна регионална сарадња, препозната је као предуслов ефикасног процесуирања ратних злочина, како у НСПРЗ, тако и у преговарачкој позицији за Поглавље 23, која у прелазном мерилу број 20 предвиђа следеће: „Србија остварује конструктивну сарадњу са суседним земљама у откривању и одређивању/утврђивању судбине несталих лица или њихових остатака, укључујући сарадњу кроз брзу размену информација. Србија остварује значајну регионалну сарадњу и добре суседске односе у решавању питања ратних злочина избегавајући сукобе у погледу надлежности и старајући се о томе да се кривично гоњење за ратне злочине врши без дискриминације. Сва нерешена питања у вези са овим морају се у потпуности решити”.

3.7.1. Преглед испуњености мера из Стратегије

Имајући у виду горе наведено, НСПРЗ је предвиђала иницирање одржавања регионалне конференције ради постизања међудржавног споразума (потписан и потврђен међународни уговор) са Републиком Хрватском, Босном и Херцеговином и Црном Гором о следећим отвореним питањима:

- 1) Утврђивање регионалних правила о подели надлежности за поступање у предметима ратних злочина;
- 2) Унапређење регионалне сарадње у погледу поступања по замолницама у предметима ратних злочина;
- 3) Успостављање олакшаног поступка за прибављање доказа на територији друге државе од стране одбране у предметима ратних злочина;
- 4) Јединствено поступање држава региона у погледу решавања судбине несталих лица.

Поменута активност није реализована онако како је у НСПРЗ предвиђено, будући да оваква регионална конференција није одржана. Ипак, у оквиру Берлинског процеса, постигнут је значајан напредак у области регионалне сарадње у откривању судбине несталих лица, што је детаљније описано у Поглављу 6.

Треба поменути и да је одржана Регионална конференција тужилаца у периоду од 20. до 22. маја 2019. године у Београду у организацији ТРЗ и UNDP, у сарадњи са Уједињеним краљевством и Италијом као вид наставка „Палићко-брионског процеса” започетог 2004. године. Конференцији су присуствовале делегације тужилаштва Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Дистрикта Брчко, Унско-санског кантона, Државног одвјетништва и специјализованих жупанијских тужилаштва Републике Хрватске, Специјалног државног тужилаштва Црне Горе, Тужилаштва МРМКС и ТРЗ. Циљ конференције је јачање регионалне сарадње, размена искустава, мишљења и ставова између представника тужилаштва из држава у региону и МРМКС а ради отклањања препрека које су се јављале у досадашњој регионалној сарадњи у предметима ратних злочина, као и њено

унапређење ради привођења учинилаца ратних злочина правди и остваривању правде за жртве.

Теме за дискусију и усаглашавање ставова представника делегација тичале су се сарадње тужилаштва у региону са МКТЈ и МРМКС, критеријума и стандарда у прогону учинилаца кривичних дела ратних злочина, јачања регионалне сарадње у поступцима за ратне злочине и трагању за несталим лицима, као и истраживања и кривичног гоњења сексуалног насиља везаног за сукобе као међународног злочина.

Поред тога, значајни помаци учињени су и у погледу сарадње у области подршке жртвама и сведоцима, а иако планирано за март 2020. године у Осијеку, одржавање регионалног састанка Служби за подршку жртвама и сведоцима, у оквиру УНДП Регионалног пројекта подршке суђењима за ратне злочине, одложено је за јун 2020. и одржано у онлајн формату услед епидемиолошке ситуације COVID -19.

НСПРЗ је предвиђала и унапређено поступање по замолницама Републике Србије упућеним државама у региону и повећан број предмета у којима су путем регионалне сарадње размењени докази између тужилаштва. У овом сегменту су остварени добри резултати чији је детаљан преглед дат у делу 8.2. (Статистички показатељи).

НСПРЗ је предвиђала и обавезу ТРЗ да иницира успостављање заједничке евиденције случајева ратних злочина на регионалном нивоу чије је решавање започето путем регионалне сарадње ради омогућавања праћења успешности сарадње, али и рада на промовисању успостављања заједничких прекограничних тужилачких тимова са земљама региона као једном од начина постизања боље сарадње.

Заједнички тимови били су формиран за потребе предмета „Сребреница” и „Штрпци” и показали су се као веома значајан механизам сарадње међу регионалним тужилаштвима. Бенефити се огледају у унапређењу координисања истрага и непосредној комуникацији са регионалним тужиоцима, а изазови услед постојања различитости у погледу примене кривичних закона и поступака, заштите жртава, сведока. У периоду од 2016. до 2020. године остварена је обострана, проактивна и задовољавајућа сарадња са Босном и Херцеговином, како кроз заједничке тимове, тако и кроз честу и отворену комуникацију и размену података у поступцима пред тужилаштвима Србије и Босне и Херцеговине, која комуникација се такође може сматрати добродошлом, потребном, корисном и заједничком.

Поред наведеног, НСПРЗ је предвидела и активну размену искустава кроз учешће судија и јавних тужилаца који поступају у предметима ратних злочина на семинарима из области међународног хуманитарног права и стручним саветовањима, о чему је било више речи у Поглављима 2, 3. и 5.

Најзад, НСПРЗ указује на значај превођења одлука у поступцима за ратне злочине, па је важно поменути да су све оптужнице доступне на интернет страни ТРЗ и на енглеском језику и може им се приступити путем следећег линка: <https://www.tuzilastvorz.org.rs/en/cases/indictments>.

3.7.2. Статистички показатељи регионалне и шире међународне сарадње у процесуирању ратних злочина

Поред раније наведених података везаних за преузимање оптужница из Босне и Херцеговине, важан показатељ ефикасности регионалне и шире међународне сарадње јесу и статистички подаци ТРЗ о сарадњи по основу споразума и меморандума о сарадњи, као и подаци Министарства правде о сарадњи по замолницама.

Табела 8: Подаци о пруженој правној помоћи Тужилаштва за ратне злочине на захтев Тужилаштва Босне и Херцеговине за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године⁵¹

Година	Затражено	Удовољено	Предмети у раду	Није удовољено
2016	57	47	0	10
2017	57	46	0	11
2018	58	55	0	3
2019	48	42	3	3
2020	49	33	14	2
Укупно	269	223	17	29

Табела 8 и График 8 приказују податке о пруженој правној помоћи ТРЗ на захтев Тужилаштва Босне и Херцеговине за период од 01. јануара 2016. до 31. децембра 2020. године и показују да је ТРЗ у чак 223 од 269 захтева (83%) удовољило захтевима из Босне и Херцеговине.

⁵¹ **Напомена:** Захтевима за правну помоћ поднетим од стране надлежних Тужилаштва Босне и Херцеговине по основу протокола није удовољено из разлога формалних недостатака захтева. Наиме захтеви за правну помоћ нису поднети у складу са садржином захтева прописаним протоколом.

График 8: Структура одлука о пруженој правној помоћи Тужилаштва за ратне злочине на захтев Тужилаштва Босне и Херцеговине за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

Истовремено, Табела 9 и график 9, показују да је у свега 49% случајева удовољено захтевима ТРЗ упућеним Тужилаштву Босне и Херцеговине, што је у значајној мери ниже од раније поменутих 83%.

Табела: 9: Подаци о затраженој правној помоћи ТРЗ
Тужилаштву Босне и Херцеговине за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

Година	Затражено	Удовољено	Није одговорено
2016.	32	22	10
2017.	42	23	19
2018.	43	22	21
2019.	61	46	15
2020.	107	31	76
Укупно	285	144	141

График 9: Структура одлука о затраженој правној помоћи ТРЗ Тужилаштву Босне и Херцеговине за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

Када је реч о резултатима сарадње ТРЗ са Државним одвјетништвом Републике Хрватске, подаци наведени у Табели 10 и на Графику 10, показују да је ТРЗ у 73% случајева удовољило захтевима примљеним од Државног одвјетништва Републике Хрватске.

Табела 10: Подаци о пруженој правној помоћи ТРЗ на захтев Државног одвјетништва Републике Хрватске за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године⁵²

Година	Затражено	Удовољено	Предмети у раду	Није удовољено
2016	66	51	4	11
2017	28	19	8	1
2018	36	18	15	3
2019	39	25	11	3
2020	21	13	8	0
Укупно	190	126	46	18

⁵² **Напомена:** Захтевима за помоћ поднетим од стране Државног одвјетништва Републике Хрватске по основу Меморандума и Споразума није удовољено из разлога формалних недостатака захтева. Наиме захтеви за правну помоћ нису поднети у складу са садржином захтева прописаним меморандумом/споразумом

График 10: Структура одлука о пруженој правној помоћи ТРЗ
на захтев Државног одвјетништва Републике Хрватске за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

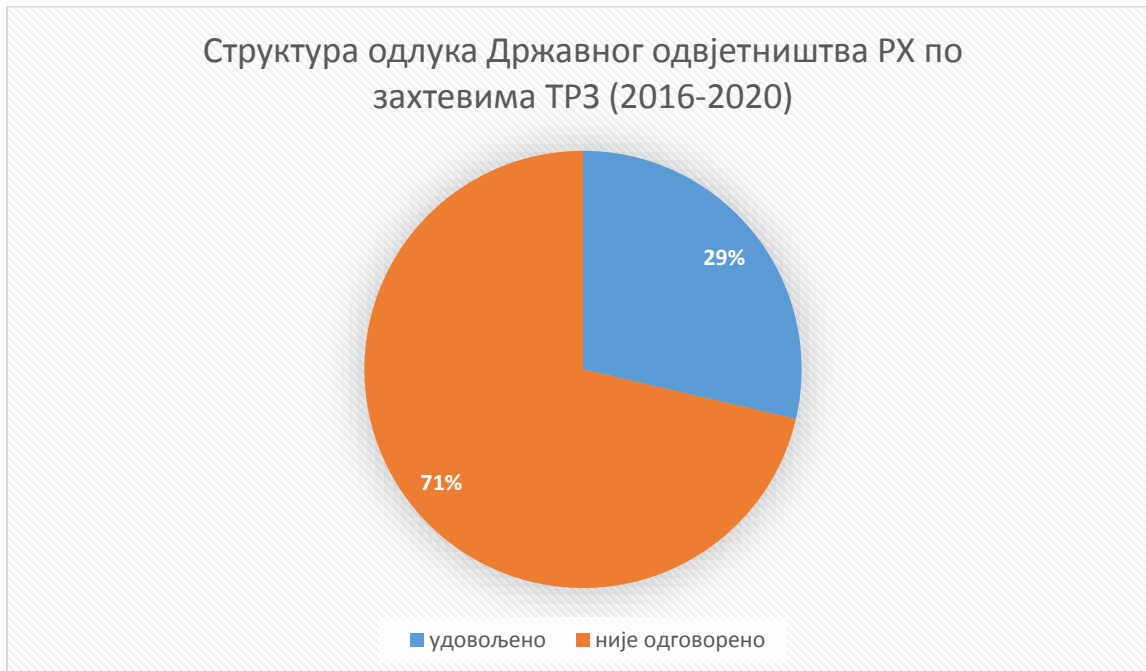

Истовремено, подаци приказани у Табели 11 и на Графику 11 показују учинак Државног одвјетништва Републике Хрватске по захтевима ТРЗ, као и значајан пораст броја упућених захтева ТРЗ у 2020. години - готово четири пута више него претходних година. Подаци показују да је Државно одвјетништво Републике Хрватске само у 29% случајева удовољило захтевима ТРЗ.

Табела 11: Подаци о затраженој правној помоћи ТРЗ Државном одвјетништву Републике Хрватске за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

Година	Затражено	Удовољено	Није одговорено
2016	27	12	15
2017	18	7	11
2018	26	12	14
2019	27	11	16
2020	101	15	86
Укупно	199	57	142

График 11: Структура одлука о затраженој правној помоћи ТРЗ Државном одвјетништву Републике Хрватске за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

Поред наведеног, ТРЗ је у посматраном периоду удовољило и по једном захтеву надлежног тужилаштва Немачке (2016) и по два захтева САД (2016), Канаде (2017), Словеније (2016 и 2018) и Црне Горе (2017), а није удовољило једном захтеву Специјалног државног тужилаштва Црне Горе (2016).

Истовремено удовољено је захтеву ТРЗ за правну помоћ Мађарске (2017), Италије (2017), Црне Горе (2020) и Немачке (2020), док надлежно тужилаштво Словеније није одговорило на захтев ТРЗ (2018).

У Табели 12 приказани су подаци о пруженој правној помоћи Специјалном тужилаштву ЕУЛЕКС-а у Приштини (само један захтев у 2018. години).

Табела 12: Подаци о пруженој правној помоћи ТРЗ на захтев Специјалног тужилаштва ЕУЛЕКС-а у Приштини (на основу Процедуре узајамне правне помоћи) за период од 01.01.2016. до 31.12.2020. године

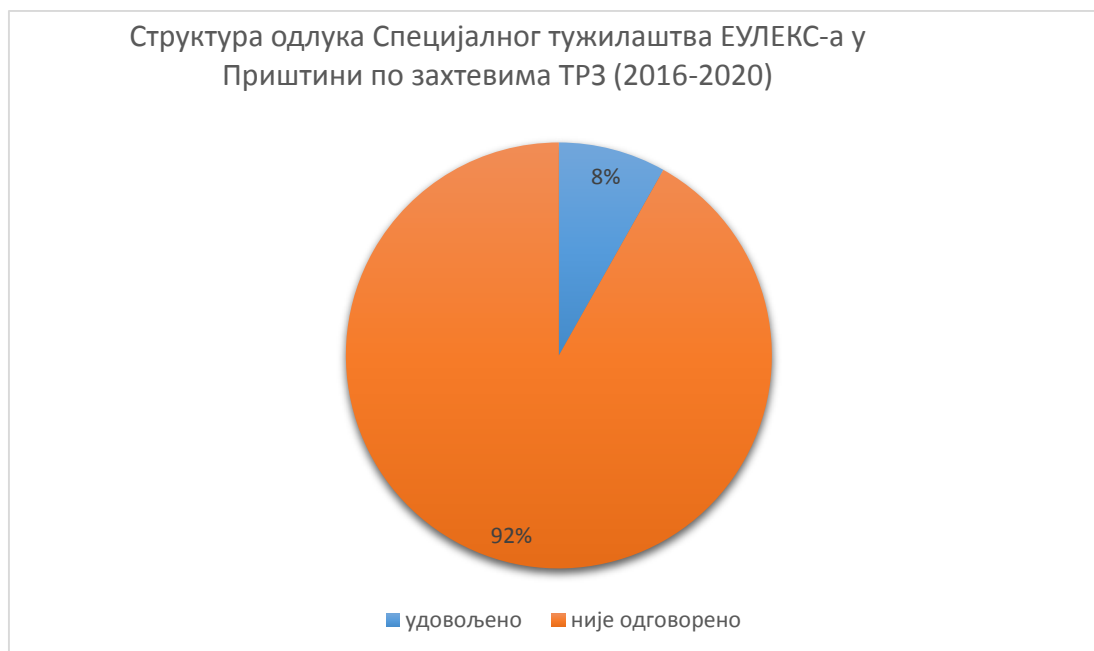
Година	Затражено	Удовољено	Предмети у раду	Није удовољено
2016	0	0	0	0
2017	0	0	0	0
2018	1	1	0	0
2019	0	0	0	0
2020	0	0	0	0
Укупно	1	1	0	0

Табела 13 и График 12 приказују обесхрабрујуће резултате одлучивања Специјалног тужилаштва ЕУЛЕКС-а у Приштини о захтевима ТРЗ по процедури узајамне правне помоћи. Наиме, од 98 захтева колико је упућено у посматраном петогодишњем периоду, уз сталну тенденцију пораста броја захтева од стране ТРЗ, удовољено је само у 8 случајева, односно 92% није удовољено.

Табела 13: Подаци о затраженој правној помоћи ТРЗ Специјалном тужилаштву ЕУЛЕКС-а у Приштини (на основу Процедуре узајамне правне помоћи) за период од 01.01.2016. до 31.12.2016. године

Година	Затражено	Удовољено	Није одговорено
2016	9	0	9
2017	11	0	11
2018	28	3	25
2019	22	2	20
2020	28	3	25
Укупно	98	8	90

График 12: Структура одлука о затраженој правној помоћи ТРЗ Специјалном тужилаштву ЕУЛЕКС-а у Приштини (на основу Процедуре узајамне правне помоћи) за период од 01.01.2016. до 31.12.2016. године

Када је реч о регионалној сарадњи кроз механизме међународне правне помоћи по замолницама, из Табеле 14 уочава се да се овај вид сарадње интензивно одвијао, при чему је Република Србија у посматраном периоду примила 617 замолница, а упутила 357.

Табела 14: Подаци о правној помоћи по замолницама у периоду од 2016. до 2020. године

Замолнице	Делимично удовољено	Није удовољено	Удовољено	У раду	Укупно
Из Србије	15	17	281	44	357
Босна и Херцеговина	11	9	97	34	151
Република Хрватска	4	8	178	10	200
Црна Гора	0	0	6	0	6
У Србију	20	40	429	128	617
Босна и Херцеговина	4	28	206	55	293
Република Северна Македонија	0	1	0	0	1
Република Хрватска	12	11	210	71	304
Црна Гора	4	0	13	2	19
Укупно	35	57	711	172	975

Подаци приказани на Графику 13 показују да је процес текао успешно, при чему је укупно, посматрано на обостраном нивоу, делимично или у потпуности удовољено око 76% замолница.

График 13: Укупна сарадња по замолницама у предметима за ратне злочине у периоду од 2016. до 2020. године

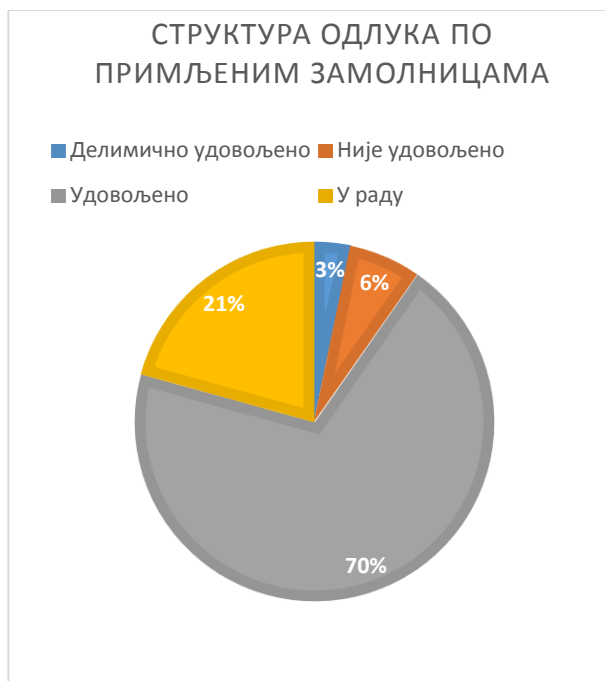
Поређећи структуру одлука по примљеним и упућеним замолницама, приказаној на Графицима 14 и 15 се уочава разлика у погледу структуре одлука по примљеним и упућеним замолницама и то у корист позитивних одлука по примљеним замолницама, будући да је Република Србија у чак 83% случајева у целости или делимично поступила по примљеним

замолницама, док је у погледу замолница које је упутила Република Србија овај проценат нешто нижи и износи 73%.

График 14: Структура одлука по упућеним замолницама

График 15: Структура одлука по примљеним замолницама

Примери добре праксе у развоју регионалне сарадње, успостављени у области откривања судбине несталих лица, могли би послужити као модел регионалног форума у усклађивању рада и унапређењу сарадње и у другим областима од значаја за процесуирање ратних злочина.

Поред наведеног, постоји додатни простор за унапређење сарадње у погледу подршке жртвама и сведоцима.

Статистички подаци о правној помоћи по меморандумима и споразумима показују недостатак реципроцитета и потребу отварања регионалног дијалога кроз који би се идентификовале и отклониле препреке да захтевима које упућује ТРЗ буде удовољено у вишем проценту.

Механизам успостављања заједничких тимова потребно је користити у свим предметима у којима би они могли допринети ефикаснијем прикупљању доказа и размени информација.

Размена искустава судија и јавних тужилаца који поступају у предметима ратних злочина, од непроцењивог је значаја за унапређење ефикасности и квалитета њиховог рада.

3.8. Унапређење укупног односа друштва према питању суђења за ратне злочине

У НСПРЗ се инсистирало на промени укупног односа друштва према питању суђења за ратне злочине, важан је елемент механизма транзиционе правде. НСПРЗ је овом питању приступила из више углова:

Најпре, кроз олакшану доступност информација о суђењима за ратне злочине, што је и учињено кроз значајно унапређење интернет страница надлежних органа, нарочито ТРЗ, која за разлику он интернет страна надлежних судова, чини доступним на српском и енглеском језику сва обавештења, нормативни оквир, извештаје и оптужнице. Истовремено, преводи судске праксе и даље су доступни у ограниченом обиму.

Други сегмент унапређења информисања јавности односио се на редовно објављивање извештаја о раду правосудних институција надлежних за процесуирање ратних злочина и извештаја о спровођењу свих релевантних стратешких докумената у области процесуирања ратних злочина (Акциони план за Поглавље 23, НСПРЗ, Тужилачка стратегија).

У овом сегменту, важно је напоменути да су годишњи извештаји о раду судова у Републици Србији које сваке године у марту објављује Врховни касациони суд⁵³, последњих година значајно унапређени и да укључује и свеобухватне статистике у погледу предмета ратних злочина. Поред тога, ова врста података доступна је и у извештајима о спровођењу НСПРЗ⁵⁴ и Акционог плана за поглавље 23⁵⁵ који су у целокупном периоду спровођења НСПРЗ објављивани на српском и енглеском језику на интернет странама Министарства правде и ТРЗ.⁵⁶

Иако је било предвиђено редовно одржавање састанака представника институција надлежних за процесуирање ратних злочина у механизам сарадње са организацијама цивилног друштва, кроз њихово повремено учешће на састанцима са Националним Конвентом за ЕУ, ова пракса је постојала само у раној фази примене НСПРЗ, да би последњих година нестала, што је неопходно променити у периоду који предстоји.

Важан сегмент унапређења односа јавности у овој области јесте и унапређење капацитета запослених у медијима за адекватно извештавање о поступцима за ратне злочине, кроз периодичну организацију курсева, семинара и обука за новинаре који извештавају са суђења за ратне злочине, у сарадњи медијских удружења, институција правосуђа и међународних организација на којима би, уз помоћ судија, јавних тужилаца и независних експерата, стекли додатна знања која би им олакшала информисање јавности о поступцима за ратне злочине. Ова пракса, у претходном периоду, била је заснована махом на пројектној подршци

⁵³ Годишњи извештај о раду судова у Републици Србији за 2020. годину, доступно на: https://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Godi%C5%A1nji%20izve%C5%A1taja%20za%202020%20FINAL_0.pdf, приступљено 11. априла 2021. године

⁵⁴ Види: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovodjenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, приступљено 9. априла 2021. године

⁵⁵ Види: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/26470/izvestaji-o-sprovodjenju-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>, приступљено 9. априла 2021. године

⁵⁶ Види: https://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_ci/2018-12/hronoloski_optuzbe_3.pdf, приступљено 9. априла 2021. године

међународних организација, па би у периоду који предстоји требало радити на њеној институционализацији кроз интензивну сарадњу надлежних органа и медијских удружења.

Препозната је и потреба у самој НСПРЗ да теме о сукобима на просторима бивше Југославије, ратним злочинима који су у том периоду извршени и нормама међународног хуманитарног права, буду заступљене већ у школском градиву, како би се квалитет и садржина наставног програма који се дотиче питања везаних за историју сукоба у бившој Југославији и злочина који су током тих сукоба извршени, континуирано контролисао и унапређивао у складу са механизмима Министарства просвете, науке и технолошког развоја. У том смислу, треба напоменути да је у претходном периоду дошло до либерализације тржишта уџбеника и значајног проширења круга наставних средстава одобрених од стране надлежних институција, чиме се подстиче слобода избора и плурализам мишљења. Поред тога, у претходном периоду је доста урађено на увођењу пројектне наставе конципиране тако да кроз тематске целине обједињује интердисциплинарни приступ и омогућава целовито сагледавање предметних догађаја кроз више наставних предмета (историја, географија, грађанско васпитање, итд).

НСПРЗ је предвиђала и потребу промене јавног дискурса у сегменту који је обликован јавним иступима државних функционера на тему процесуирања ратних злочина. С тим у вези, важно је напоменути да су највише државне институције објавиле текст Националне стратегије на својим интернет странама.⁵⁷

У НСПРЗ је предвиђена и потреба поштовања кодекса понашања за чланове Владе и народне посланике, у смислу уздржавања од недозвољеног коментарисања рада правосудних органа. У том смислу, треба поменути да је Влада на својој 192. седници од 23. јануара 2016. године, на предлог Министарства правде, донела закључак којим је усвојила Кодекс понашања чланова Владе о границама дозвољености коментарисања судских одлука и поступака. Закључак је објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 6/16 од 28. јануара 2016. године, док је Кодекс понашања за народне посланике о границама дозвољености коментарисања судских одлука и поступака усвојен 20. јула 2017. године, а објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 71/17. Поред тога, Високи савет судства, на седници одржаној 25. октобра 2016. године донео је Одлуку о допунама Пословника о раду Високог савета судства која је објављена у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 91/16. Наведеном одлуком прописана је процедура јавног реаговања Високог савета судства у случајевима политичког утицаја на рад судства. 23. марта 2017. године Државно веће тужилаца усвојило је Пословник о раду Државног већа тужилаца („Службени гласник РС”, број 29/17), којим је установљен институт повереника за самосталност, прописано је да ову функцију обавља заменик председника Државног већа тужилаца и установљена процедура јавног реаговања Државног већа тужилаца у случајевима политичког утицаја на рад јавног тужилаштва, и то редовно (једном годишње) и ванредно (у случају потребе). С тим у вези, Државно веће тужилаца донело је 07. априла 2017. године Одлуку А бр. 393/17, којом је детаљно уређен начин поступања Повереника за самосталност у случајевима политичког и другог недозвољеног

⁵⁷Види: <https://testonja.studiob.rs/strategijom-do-efikasnijeg-procesuiranja-ratnih-zlocina/>, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2016&mm=02&dd=28&nav_category=11&nav_id=1101717, приступљено 8. априла 2020. године

утицаја на рад јавног тужилаштва, у складу са чланом 9. Пословника о раду Државног већа тужилаца („Службени гласник РС”, број 29/17).

Када је реч о пракси коментарисања судских одлука од стране државних званичника у овој области, мора се констатовати да је она изузетно разнолика и да се креће од позитивних примера исказивања снажне подршке правосудним органима, па све до негативних коментара појединачних пресуда или поступања појединих судија, при чему ни у реаговању Високог савета судства и Државног већа тужилаца, у складу са горе поменутих, новоуспостављених процедурама, и даље нема конзистентне праксе.

Иако су усвајањем и спровођењем НСПРЗ учињени значајни помаци у погледу доступности информација о поступцима за ратне злочине кроз редовно објављивање извештаја о раду правосудних органа и спровођењу стратешких докумената, у предстојећем периоду би требало унапредити дијалог са организацијама цивилног друштва и академском заједницом, али и радити на унапређењу извештавања о поступцима за ратне злочине кроз едукације новинара и организацију заједничких радионица са носиоцима правосудних функција.

Од великог значаја за стручну, али и ширу јавност, било би унапређење интернет презентација Вишег и Апелационог суда у Београду, како у погледу систематизације и доступности судске праксе, тако и у погледу информација о суђењима за ратне злочине.

Јавном дискурсу о суђењима за ратне злочине допринела би и конзистентнија пракса реаговања Високог савета судства и Државног већа тужилаца на непримерене изјаве функционера којима се задире у независност правосудја.

4. ДЕФИНИСАЊЕ ЖЕЉЕНЕ ПРОМЕНЕ

Визија стратегије је правни систем у коме су поступци за ратне злочине ефикасни и у складу са међународним стандардима, регионална сарадња на највишем нивоу, оштећени и сведоци заштићени и имају приступ услугама подршке и помоћи у складу са међународним стандардима, судбина несталих лица расветљена, а информисање јавности о суђењима за ратне злочине и капацитети за извештавање о овим темама унапређени.

Мисија стратегије огледа се у изградњи нормативних и институционалних механизма и добрих пракси усмерених на кажњавањератних злочина, заштиту и подршку жртава, откривање судбине несталих лица као неодвојивих елемената владавине права.

Адресати стратегије - У процесу достизања жељених промена, неопходна је сарадња свих заинтересованих страна и надлежних институција, као и њихова повезаност у интегрисаном одговору на потребе система. Ову сарадњу, самостално или у сарадњи са другим државним органима, институцијама или организацијама, остварују:

- Апелациони суд у Београду - Одељење за ратне злочине;
- Виши суд у Београду- Одељење за ратне злочине;
- Комисија за нестала лица;
- Министарство правде;

- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања;
- Министарство спољних послова;
- Министарство унутрашњих послова - Јединица за заштиту сведока;
- Министарство унутрашњих послова - Служба за откривање ратних злочина;
- Правосудна академија;
- Тужилаштво за ратне злочине.

5. ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ

Општи циљ Стратегије

Оснаживање процесних и ванпроцесних механизма за кажњавање ратних злочина, заштиту и подршку жртава, откривање судбине несталих лица и изградњу друштвеног амбијента толеранције и помирења.

Показатељ утицаја на нивоу општег циља

- Унапређена усклађеност релевантног нормативног оквира са међународним стандардима;
- Унапређена ефикасност поступака за ратне злочине;
- Унапређен квалитет подршке и заштите жртава;
- Смањен број несталих лица чија судбина није расветљена;
- Унапређен ниво међуинституционалне и регионалне сарадње;
- Унапређен ниво сарадње са релевантним међународним институцијама;
- Унапређена транспарентност поступака за ратне злочине.

Базна вредност 2021. године: НЕ

Циљана вредност у 2026. години: Процесни и ванпроцесни механизми за кажњавање ратних злочина, заштиту и подршку жртава, откривање судбине несталих лица и изградњу друштвеног амбијента толеранције и помирења, оснажени су кроз унапређење нормативног оквира, јачање институционалних, административних и инфраструктурних капацитета и континуиран дијалог на међуинституционалном, регионалном и међународном нивоу.

Извор провере: квартални извештаји о спровођењу Националне стратегије за процесуирање ратних злочина; извештаји о спровођењу Тужилачке стратегије за истрагу и гоњење ратних злочина; годишњи извештаји о раду судова у Републици Србији; извештаји о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23; извештаји о спровођењу Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025; извештаји Комисије за нестала лица;

извештаји Међународног комитета Црвеног крста и Међународне комисије за нестала лица; извештаји о напретку Републике Србије у процесу ЕУ интеграција; извештаји уговорних тела и специјалних извештача УН.

Имајући у виду све идентификоване проблеме и изазове чијем је решавању неопходно приступити у предстојећем периоду, поставља се питање начина на који ово треба учинити.

У том смислу разматрали смо три алтернативне опције које су посматране из угла капацитета за испуњење општег циља. Разматране опције:

- 1) *Status quo* - Ова опција подразумевала би да се након истека важења Националне стратегије за процесуирање ратних злочина са периодом важења од 2016. до 2020. године, не доносе нови плански документи, односно да се задржи достигнути ниво развоја.
- 2) Опција 1: Ова опција би подразумевала да се, уместо доношења нове националне стратегије, реформски кораци трасирају активностима садржаним у Акционом плану за Поглавље 23.
- 3) Опција 2: Ова опција подразумевала би обједињавање реформских корака у области процесуирања ратних злочина у један свеобухватан стратешки документ посвећен процесуирању ратних злочина.

У поређењу опција, коришћена је мултикритеријумска анализа, коришћењем следећих критеријума за оцену опција:

- ефикасност – у којој мери се постиже општи циљ;
- конзистентност – у којој мери су политике Владе конзистентне једна са другом, тј. којом опцијом се постиже највиши ниво усаглашености политика Владе;
- трошкови спровођења – колики су трошкови спровођења опције;
- одрживост – изгледност да ће одабрани модел резултирати одрживим напретком;
- степен координације – ефикасност надзора над применом, тј. којом опцијом се обезбеђује најбољи координативни механизам.

У анализи је коришћен модел по коме се свака опција у односу на предметни критеријум оцењује у односу на друге опције у распону од 1 до 5 (5 највиша оцена). Такође је одређено који критеријуми се сматрају одлучујућим, те су у том смислу ефикасност, одрживост и степен координације одређени као најбитнији критеријуми за оцену опције. Пондер је дефинисан у укупном износу од 10, коначан ранг опције се добије множењем пондера са утврђеном оценом сваке опције.

Табела 15: Поређење опција

Критеријуми/опције	Пондер	<i>Status quo</i>	Опција 1	Опција 2
Ефикасност	3	X2	X3	X5
Конзистентност	1	X1	X3	X5

Трошкови спровођења	1	X4	X3	X2
Одрживост	2	X2	X3	X5
Степен координације	3	X1	X2	X5
Резултат	10	18	27	47

Имајући у виду резултате поређења опција, долазимо до закључка да би најадекватнији начин да се одговори на раније идентификоване изазове, био израда засебног стратешког документа посвећеног процесуирању ратних злочина. Оваква одлука поткрепљена је и захтевом Прелазног мерила број 16 из Преговарачке позиције за Поглавље 23, које предвиђа обавезу Србије да делотворно спроводи мере из НСПРЗ и да истовремено прати примену те стратегије, процењује њен утицај и ревидира је.

Када је реч о врсти документа јавних политика, у смислу члана 10. Закона о планском систему Републике Србије, важно је напоменути да, по својој природи, тај документ треба да буде национална, међусекторска стратегија (члан 12. Закона о планском систему Републике Србије), имајући у виду да се ниједан од постојећих стратешких докумената не може сматрати секторском стратегијом у овој области, будући да она задира како у питања која се тичу функционисања правосуђа, тако и у рад Министарства унутрашњих послова, положај и права жртава, права несталих лица и њихових породица, јавни дискурс о тематици ратних злочина, чиме обједињује секторе правде, унутрашњих послова, социјалне заштите, просвете и културе.

Реализација општег циља ове стратегије укључује пет посебних циљева и базирана је на њиховој реализацији.

Посебни циљ 1: Унапређење ефикасности поступака за ратне злочине.

Показатељ исхода на нивоу посебног циља 1: Унапређена ефикасност поступака за ратне злочине.

Базна вредност 2021. године: Задовољавајућа.

Циљана вредност у 2026. години: На високом нивоу.

Извор провере: квартални извештаји о спровођењу Националне стратегије за процесуирање ратних злочина; извештаји о спровођењу Тужилачке стратегије; годишњи извештаји о раду судова у Републици Србији; извештаји о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23.

Посебни циљ 2: Унапређење заштите и подршке оштећенима и сведоцима у поступцима за ратне злочине.

Показатељ исхода на нивоу посебног циља 2: Оштећени и сведоци у поступцима за ратне злочине уживају заштиту и подршку у складу са релевантним међународним стандардима.

Базна вредност 2021. године: Заштита и подршка оштећенима и сведоцима у поступцима за ратне злочине је на задовољавајућем нивоу.

Циљана вредност у 2026. години: Заштита и подршка оштећенима и сведоцима у поступцима за ратне злочине обезбеђује се у свему у складу са релевантним међународним стандардима.

Извор провере: квартални извештаји о спровођењу Националне стратегије за процесуирање ратних злочина; извештаји о спровођењу Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025; извештаји о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23.

Посебни циљ 3: Унапређење механизма откривања судбине несталих лица.

Показатељ исхода на нивоу посебног циља 3: Број несталих лица и смртно страдалих лица за која није познато место укопа, током, и у вези са оружаним сукобима на простору бивше СФРЈ у периоду од 1. јануара 1991. до 31. децембра 1995. године и на простору АП Косово и Метохија у периоду од 1. јануара 1998. до 31. децембра 2000. године.

Базна вредност 2021. године: 2.500

Циљана вредност у 2026. години: Смањен број несталих лица и смртно страдалих лица за која није познато место укопа, током, и у вези са оружаним сукобима на простору бивше СФРЈ у периоду од 1. јануара 1991. до 31. децембра 1995. и на простору АП Косово и Метохија у периоду од 1. јануара 1998. до 31. децембра 2000. године.

Извор провере: квартални извештаји о спровођењу Националне стратегије за процесуирање ратних злочина; извештаји о раду Комисије за нестала лица; извештаји о спровођењу Тужилачке стратегије; извештаји о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23, извештаји УН Комитета за присилне нестанке; извештаји УН Радне групе за присилне и недобровољне нестанке; извештаји Међународног комитета Црвеног крста.

Посебни циљ 4: Унапређење сарадње са МРМКС.

Показатељ исхода на нивоу посебног циља 4: Сарадња са МРМКС резултира олакшаним доказивањем у поступцима за ратне злочине и унапређеним знањима и вештинама поступајућих судија и тужилаца у Републици Србији.

Базна вредност 2021. године: ДА

Циљана вредност у 2026. години: ДА

Извор провере: квартални извештаји о спровођењу Националне стратегије за процесуирање ратних злочина; извештаји о спровођењу Тужилачке стратегије; извештаји о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23; извештаји о раду МРМКС.

Посебни циљ 5: Унапређење регионалне и шире међународне сарадње и других механизма у служби транзиционе правде.

Показатељ исхода на нивоу посебног циља 5: Протоколи, споразуми и меморандуми о сарадњи, редовно се ажурирају и допуњавају а правна помоћ и сарадња у процесуирању ратних злочина, откривању судбине несталих лица и процесној заштити и подршци оштећенима и сведоцима, које из њих произилазе значајно доприносе раду институција Републике Србије. Осим регионалне сарадње, ова питања, континуирано су предмет размене мишљења и искустава у стручним и научним круговима.

Базна вредност 2021. године: НЕ

Циљана вредност у 2026. години: ДА

Извор провере: квартални извештаји о спровођењу Националне стратегије за процесуирање ратних злочина; извештаји о спровођењу Тужилачке стратегије; извештаји о спровођењу Акционог плана за Поглавље 23; извештаји о спровођењу Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025; извештаји Међународног комитета Црвеног крста; извештаји Међународне комисије за нестала лица; извештаји МРМКС; извештаји о напретку Републике Србије у процесу ЕУ интеграција; извештаји уговорних тела и специјалних извештаја УН.

6. МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА СТРАТЕГИЈЕ

6.1. Посебни циљ 1: Унапређење ефикасности поступака за ратне злочине

Преглед мера за реализацију посебног циља 1:

Мера 1.1: Унапређење ефикасности рада ТРЗ у оквиру постојећих капацитета, укључујући афирмисање примене института споразума о признању кривичног дела и споразума о сведочењу; унапређење поверљивости процеса истраге и покретања финансијских истрага, односно подношења захтева за привремено/трајно одузимање имовинске користи стечене кривичним делом.

Мера 1.2: Унапређење институционалних и административних капацитета ТРЗ у складу са ревидираним Акционим планом за Поглавље 23.
Мера 1.3: Унапређење инфраструктурних капацитета ТРЗ, укључујући редовну набавку ИКТ опреме потребне за ефикасно функционисање система управљања предметима (САПО) и формирање базе података ТРЗ (по угледу на ZyLab базу података).
Мера 1.4: Оснаживање сарадње са Комисијом за нестала лица, Јединицом за заштиту сведока и СОПЗ, као и са другим државним органима, ради што ефикаснијег процесуирања ратних злочина кроз активности ближе одређене Тужилачком стратегијом.
Мера 1.5: Унапређење ефикасности ТРЗ у поступцима пружања правне помоћи у разумном року између домаћих и страних државних органа који поступају у предметима ратних злочина.
Мера 1.6: Унапређење капацитета СОПЗ кроз даља улагања у службена возила и модернизацију рачунарске опреме.
Мера 1.7: Унапређење инфраструктурних капацитета Посебног одељења за ратне злочине Вишег суда у Београду, кроз обезбеђење нове, савремене опреме за рад, првенствено у погледу успостављања несметане видеоконференцијске везе током претреса.
Мера 1.8: Унапређење инфраструктурних капацитета Посебног одељења за ратне злочине Апелационог суда у Београду, кроз модернизацију и набавку ИКТ опреме, односно обезбеђење техничких услова за успостављање видеоконференцијске везе између поступајућег судије у предметима ратних злочина и оштећених, као и могућност аудио снимања тока суђења и скидање транскрипата, услед чега би се избегле могуће грешке и нејасноће и ефикасније водио поступак.

6.2. Посебни циљ 2: Унапређење заштите и подршке оштећенима и сведоцима у поступцима за ратне злочине

Преглед мера за реализацију посебног циља 2:
Мера 2.1: Унапређење нормативног оквира којим се уређује спровођење програма заштите учесника у кривичном поступку, кроз измене и допуне Закона о Програму заштите учесника у кривичном поступку и пратећих подзаконских аката, као и доношење подзаконских аката којима се уређује начин спровођења програма заштите.
Мера 2.2: Унапређење административних и материјално-техничких капацитета Јединице за заштиту сведока.

Мера 2.3: Унапређење сарадње надлежних органа у циљу спровођења програма заштите учесника у кривичном поступку.
Мера 2.4: Унапређење сарадње везано за процесну заштиту коју сведоци остварују у поступцима пред домаћим, регионалним и другим иностраним правосудним институцијама.
Мера 2.5: Доследна примена Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период од 2020-2025. године са пратећим Акционим планом за период 2020-2022. године у делу који се односи на унапређење рада служби за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима при Вишем суду у Београду и ТРЗ у контексту успостављања Националне мреже служби подршке.
Мера 2.6: Унапређење механизма за одлучивање о имовинскоправном захтеву у кривичном поступку кроз континуирану примену Смерница за унапређење судске праксе у поступцима за накнаду штете жртвама тешких кривичних дела у кривичном поступку, као и организацију обука носилаца правосудних функција који поступају у предметима ратних злочина на ову тему.
Мера 2.7: Стандардизација и институционализација обука у области права жртава и сведока кривичних дела.
Мера 2.8: Даље унапређење регионалне сарадње у области подршке и помоћи жртвама и сведоцима, кроз закључивање и ажурирање одговарајућих споразума, меморандума или протокола о сарадњи али и континуирану размену искустава, ради оснаживања жртава и сведока за учешће у кривичном поступку.
Мера 2.9: Јачање административних и инфраструктурних капацитета за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима кроз обезбеђивање додатних ресурса за ангажовање професионалаца одређених струка у службама подршке и помоћи оштећенима и сведоцима при ТРЗ и Вишем суду у Београду.
Мера 2.10: Подизање нивоа свести о положају оштећених и сведока у поступцима за ратне злочине, кроз изградњу партнерског односа институција надлежних за процесуирање ратних злочина са представницима медија и удружењима жртава и породица несталих лица.

6.3. Посебни циљ 3: Унапређење механизма откривања судбине несталих лица

Преглед мера за реализацију посебног циља 3:

Мера 3.1: Унапређење нормативног оквира који уређује положај несталих лица и њихових породица кроз доношење Закона о несталим лицима и пратећих подзаконских аката неопходних за примену тог закона.
Мера 3.2: Унапређење нивоа усклађености кривичног законодавства са одредбама Међународне конвенције о заштити свих лица од присилних нестанака.
Мера 3.3: Измене и допуне релевантних прописа који ограничавају приступ социјалним правима за породице несталих лица, са циљем пуног усклађивања са одредбама Међународне конвенције о заштити свих лица од присилних нестанака.
Мера 3.4: Решавање институционалног статуса стручне службе Комисије за нестала лица, чиме би се постигао склад између законских овлашћења, административних капацитета и улоге коју ова комисија има у пракси.
Мера 3.5: Јачање инфраструктурних капацитета стручне службе Комисије за нестала лица, чиме би се омогућио ефикаснији рад ове комисије у складу са измењеним нормативним оквиром.
Мера 3.6: Континуирана сарадња Комисије за нестала лица са ТРЗ, СОПЗ и другим институцијама и организацијама у Републици Србији.
Мера 3.7: У складу са успостављеним механизмима сарадње, укључујући и оне засноване на одредбама Оквирног плана који проистиче из Лондонске декларације, наставити са ефикасном сарадњом у откривању судбине несталих лица.

6.4. Посебни циљ 4: Унапређење сарадње са Међународним резидуалним механизмом за кривичне судове

Преглед мера за реализацију посебног циља 4:
Мера 4.1: Унапређење сарадње са МРМКС кроз организовање обука, односно стручно усавршавање уз подршку МРМКС, између осталог и на тему сексуалног насиља као облика извршења кривичних дела из надлежности ТРЗ.
Мера 4.2: Одржавање континуитета у размени захтева за помоћ са МРМКС кроз наставак пројекта ЕУ „Национални тужиоци у посети” преко официра за везу.

Мера 4.3: Олакшавање приступа документацији којом располаже МРМКС, а која није обелодањена током досадашњих поступака вођеним пред МКТЈ/МРМКС и унапређено поступање са преузетим подацима.

Мера 4.4: Са циљем бољег и квалитетнијег обезбеђења и рада са документацијом и доказима који су достављени од МРМКС, радити на унапређењу просторних капацитета, хардверске и софтверске опреме за поступање са том документацијом.

6.5. Посебни циљ 5: Унапређење регионалне и шире међународне сарадње и других механизма у служби транзиционе правде

Преглед мера за реализацију посебног циља 5:

Мера 5.1: Афирмисање инструмента уступања кривичног гоњења у сарадњи са Тужилаштвом Босне и Херцеговине и Државним одвјетништвом Републике Хрватске у складу са важећим прописима и Тужилачком стратегијом за истрагу и гоњење ратних злочина и Континуирано одржавање регионалне сарадње ТРЗ са тужилаштвима у региону који поступају у предметима ратних злочина, уз учешће представника МРМКС, кроз редовно одржавање регионалних конференција попут „Палићког процеса” и регионалног пројекта „Јачање регионалне сарадње у процесуирању ратних злочина.”

Мера 5.2: Сарадња ТРЗ са Мисијом европске владавине права на АП Косово и Метохија (ЕУЛЕКС) и Привременим институцијама самоуправе у Приштини у складу са Закључком Владе Републике Србије 05 број 018-1862/2013-1 од 07. марта 2012. године, којим је усвојен текст Процедура узајамне правне помоћи.

Мера 5.3: Унапређење дијалога о реформским процесима између институција задужених за спровођење ове стратегије, академске заједнице и организација цивилног друштва, како на националном нивоу, тако и кроз регионалну размену искустава у склопу научних и стручних форума.

Мера 5.4: Унапређење јавног дискурса о суђењима за ратне злочине и важности унапређења регионалне сарадње у контексту транзиционе правде.

7. МЕХАНИЗАМ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И НАЧИН ИЗВЕШТАВАЊА О РЕЗУЛТАТИМА СПРОВОЂЕЊА

Праћење и процена успешности спровођења ове стратегије, од великог су значаја за динамику и квалитет спровођења овог стратешког документа и пратећег Акционог плана, као и за благовремено уочавање изазова и предузимање мера за њихово превазилажење.

За потребе праћења спровођења ове стратегије, одлуком Владе, образује се радно тело састављено од 13 чланова, најкасније 30 дана од дана усвајања ове стратегије. За чланове радног тела именују се представници: Врховног касационог суда, Апелационог суда у Београду, Вишег суда у Београду, Републичког јавног тужилаштва, Тужилаштва за ратне злочине, Министарства правде, Министарства унутрашњих послова - Јединице за заштиту сведока, Министарства унутрашњих послова - Службе за откривање ратних злочина, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства спољних послова, Комисије за нестала лица, Правосудне академије, и академске заједнице. При предлагању представника за чланство у радном телу институције ће се старати да они буду по функцији високо позиционирани у организационој структури институције, чиме би се обезбедио ефективни утицај на спровођење ове стратегије. Чланови радног тела неће примати накнаду за свој рад. Радно тело ће се састајати најмање четири пута годишње и анализирати резултате спровођења ове стратегије, на основу извештаја свих релевантних институција које учествују у њеном спровођењу. Радно тело дефинише закључке и препоруке надлежним институцијама и о резултатима спровођења квартално извештава Координационо тело за спровођење Акционог плана за Поглавље 23 и Владу. Извештаји о спровођењу ове стратегије објављују се на интернет страницама Министарства правде и Тужилаштва за ратне злочине. Задаци и функционисање радног тела ближе се одређују пословником о раду. Административно-техничку подршку радном телу пружају Министарство правде и Тужилаштво за ратне злочине. Радно тело за праћење спровођења ове стратегије по потреби на састанке позива представнике других институција и организација укључених у процесуирање ратних злочина, праћење поступака за ратне злочине и област транзиционе правде.

8. ИНФОРМАЦИЈЕ О СПРОВЕДЕНИМ КОНСУЛТАЦИЈАМА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ СТРАНАМА

Руводећи се чланом 77. Закона о државној управи, као и процедурално-методолошким оквиром садржаним у Закону о планском систему Републике Србије, процесу усвајања ове стратегије претходио је консултативни процес који је укључио све институције које имају надлежности у предметној области, међународне организације, организације цивилног друштва⁵⁸ и екстерног експерта чији је рад подржао UNDP.

⁵⁸Као одговор на јавни позив за достављање коментара на радни текст ове стратегије, своје предлоге су упутили: Мисија ОЕБС у Републици Србији, УНДП и Фонд за хуманитарно право.

Министарство правде обавештавало је јавност путем своје интернет странице о отпочињању израде Нацрта стратегије; о саставу радне групе; датумима одржавања и закључцима консултативног процеса у оквиру ког се расправљало о радном тексту ове стратегије и пратећег акционог плана, насталих као резултат одржаних шест састанака радне групе.

Детаљан извештај о консултативном процесу спроведеном у периоду од 19. априла 2021. године до 7. маја 2021. године, са табеларним прегледом пристиглих коментара и описаним степеном и начином њихове имплементације у радни текст, такође су објављени на интернет страници Министарства правде, чиме је консултативни процес у целости, од образовања радне групе за израду ове стратегије, до њеног упућивања у процедуру усвајања, учињен у потпуности транспарентним.

Усвајању ове стратегије претходило је и спровођење јавне расправе, у складу са Пословником Владе. Јавна расправа поводом Националне стратегије за процесуирање ратних злочина за период од 2021. до 2026. године трајала је од 4. августа 2021. године до 10. септембра 2021. године. Због опште епидемиолошке ситуације у држави, јавна расправа је одржана у складу са усвојеним Програмом јавне расправе, у форми доставе писаних предлога, сугестија и примедби. У оквиру јавне расправе одржан је и један округли сто 7. септембра 2021. године у Београду. Током јавне расправе, писаним путем је пристигло три дописа са предлозима и сугестијама⁵⁹, посредством назначене адресе електронске поште, од којих су све сугестије и примедбе које су доприносиле квалитативном уређивању текста и садржале конкретне предлоге, односно предлоге који могу бити садржани у овом типу планског документа, прихваћене и уврштене у текст ове стратегије и пратећег Акционог плана.

9. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И АНАЛИЗА ФИНАНСИЈСКИХ ЕФЕКТА

Средства за спровођење ове стратегије обезбеђена су из буџета Републике Србије и донаторских средстава.

Детаљна процена финансијских средстава потребних за спровођење ове стратегије, дата је у оквиру Акционог плана који чини саставни део ове стратегије.

За реализацију ове стратегије (период од 2021. до 2026. године) потребна средства су процењена у укупном износу од 1.358.234 ЕУР или 159.670.000 РСД, при чему се средства обезбеђују у буџету Републике Србије, као и из донаторских средстава кроз пројекте које реализује УНДП и Мисија ОЕБС-а у Републици Србији. Од укупног процењеног износа потребних средстава, на терет буџета Републике Србије процењено је 1.268.898 ЕУР или 149.168.000 РСД, што је 93,42%, а на терет донаторских средстава 89.335 ЕУР или

⁵⁹Коментаре су доставили Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Фонд за хуманитарно право и Комитет правника за људска права-YUKOM

10.502.000 РСД, што је 6,58% од укупних средстава. Процењена средства на терет буџета Републике Србије, потребна за спровођење ове стратегије у првом трогодишњем периоду, су обезбеђена и планирана у буџету Републике Србије у износу од 484.701 ЕУР или 56.980.000 РСД.

У 2021. години средства су обезбеђена на разделима носилаца активности Законом о буџету Републике Србије за 2021. годину, док ће у наредним годинама средства за спровођење активности из Акционог плана бити планирана у оквиру лимита које Министарство финансија утврђује за све буџетске кориснике у процесу припреме и доношења Закона о буџету Републике Србије.

10. АКЦИОНИ ПЛАН

Влада доноси Акциона план за спровођење ове стратегије.

Акционим планом се, у складу са циљевима и мерама из ове стратегије, дефинишу активности кроз које се спроводи свака од мера, одговорне институције и партнери, показатељи резултата (индикатори), рокови, ресурси и њихови извори.

Акциони план за примену ове стратегије је њен саставни део.

Имајући у виду потребу израде детаљне буџетске пројекције за период од 2024. до 2026. године у другој половини 2023. године биће спроведен процес ажурирања Акционог плана, базиран на резултатима примене у периоду од 2021. до 2023. године.

11. ОБЈАВЉИВАЊЕ

Ову стратегију и Акциони план објавити на интернет страници Владе, на порталу е-Управа и на интернет страници Министарства правде у року од седам радних дана од дана усвајања Стратегије и Акционог плана.

Ову стратегију и Акциони план објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број: 021-9504/2021

У Београду, 14. октобра 2021. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК

Ана Брнабић